

MAGYAR DIASZPÓRAPOLITIKA

STRATÉGIAI IRÁNYOK

MINISZTERELNÖKSÉG
NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKÁRSÁG

Tartalom

KÖSZÖNTŐ	4
BEVEZETÉS	5
1. DIASZPÓRAPOLITIKÁK A NAGYVILÁGBAN	6
1.1. Nemzetközi útmutatók a diaszpórastratégiák kialakításához	6
1.2. A határon túli nemzettársak kategorizálása a világ országaiban	8
1.3. Kormányzati struktúrák és stratégiák	10
1.4. Anyaországi intézkedések és programok a diaszpórák közösségek támogatására	13
1.5. Kapcsolattartás a diaszpórával	16
1.6. A diaszpóra bevonása az anyaország gazdasági életébe	18
1.7. Diaszpóradiplomácia	21
1.8. Hazahívás	22
2. A MAGYAR DIASZPÓRAPOLITIKA STRATÉGIAI CÉLRENDSZERE	24
3. A DIASZPÓRA MEGTALÁLÁSA: AZONOSÍTÁS	26
3.1. Történeti áttekintés	26
3.2. A diaszpórában élő magyarok száma	28
3.3. A magyar diaszpóra intézményrendszere	32
4. A DIASZPÓRA MEGSZÓLÍTÁSA	35
4.1. Kormányzati struktúra és kapcsolattartás	35
4.2. Magyar Diaszpóra Tanács	35
4.3. Parlamenti dimenzió	36
4.4. Nemzeti Regiszter	36
4.5. A közmédia diaszpórának szóló műsorai	37
5. A DIASZPÓRA MEGTARTÁSA	38
5.1. Anyagi támogatás	38
5.2. Kőrösi Csoma Sándor Program	38
5.3. Petőfi Sándor Program	39
5.4. Mikes Kelemen Program	39
5.5. Julianus Program	40
5.6. Aktív konzuli hálózatok	41

6. A DIASZPÓRA ÉRDEKELTTÉ TÉTELE	42
6.1. A Balassi Intézet programjai	42
6.2. ReConnect Hungary – Magyar Birthright Program	43
6.3. Vendégségben Magyarországon – külhoni magyar fiatalok találkozója	44
6.4. Rákóczi Szövetség – Diaszpóra- és Szórványprogram	44
7. A DIASZPÓRA MAGYARORSZÁGHOZ KÖTÉSE	45
7.1. Egyszerűsített honosítás és állampolgárság megállapítás	45
7.2. Választójog	45
7.3. Tudományosság a diaszpórában	46
7.4. Gyere haza, fiatal!	46
8. KITÖRÉSI PONTOK	47
8.1. Magyar Emigrációs és Diaszpóra Központ	47
8.2. Oktatásfejlesztés	47
8.3. Gazdasági kapcsolatok	48
8.4. Diaszpóradiplomácia	49
ÖSSZEGZÉS	51

Köszöntő

Hat éve annak, hogy Magyarországon új társadalmi szerződést kötöttünk, amelynek alapja a világban szétszóródott magyarság határokon átívelő összetartozása: minden magyar – éljen bárhol a világon – egyenrangú tagja az egységes magyar nemzetnek. Ennek az egységnek egyik alkotóeleme – az anyaországi és a Kárpát-medencei magyarság mellett – a diaszpórában élő magyarság, amely hosszú idő után végre elfoglalhatta az őt megillető helyet a nemzet életében.

Magyarország 2012. január 1-én hatályba lépő Alaptörvénye szerint „Magyarország az egységes magyar nemzet összetartozását szem előtt tartva felelősséget visel a határain kívül élő magyarok sorsáért, elősegíti közösségeik fennmaradását és fejlődését, támogatja magyarságuk megőrzésére irányuló törekvéseiket, egyéni és közösségi jogaik érvényesítését, közösségi önkormányzataik létrehozását, a szülőföldön való boldogulásukat, valamint előmozdítja együttműködésüket egymással és Magyarországgal.” Magyarország Kormánya 2010 óta sikeresen dolgozik azon, hogy felelőségének eleget téve segítse, építse, erősítse és összekapcsolja a Magyarország határain kívül élő magyarokat.

Jelen dokumentum célja, hogy távlatos keretet adjon a magyar diaszpórapolitikának, a már megvalósult intézkedések értékeléséhez, újabb és újabb szempontok előtérbe állításához. Az anyag a Nemzetpolitikai Államtitkárság és a Nemzetpolitikai Kutatóintézet munkatársainak közreműködésével készült, az összeállításban nyújtott segítségért köszönet illeti a minisztériumokat, az Országgyűlés munkatársait, Magyarország nagykövetségeit, valamint a Központi Statisztikai Hivatalt, a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatalt és a Magyar Tudományos Akadémiát.

Bízom abban, hogy az elkészült dokumentum a diaszpórával kapcsolatos stratégiai gondolkodás meghatározó dokumentumává válik, hozzájárulva a világban szétszóródott magyar közösségek megtartásához és gyarapodásához, ezáltal pedig Nemzetünk épüléséhez.

Dr. Semjén Zsolt
nemzetpolitikáért felelős miniszterelnök-helyettes

Bevezetés

2010-ben alapvetően megváltozott a Magyar Kormány szemléletmódja a diaszpórában élő magyarokat illetően. A Kormány egy régi adósságát törlesztette, amikor a diaszpórában élők és Magyarország közötti viszonyt rendezte. Kimondtuk, hogy szükség van az anyaország és a diaszpóra közötti kapcsolatok ki-, illetve újjáépítésére. Meghatároztuk a diaszpórát érintő legfontosabb stratégiai célkitűzést: a diaszpóra magyarságának megőrzését az ott élők identitásának megerősítésével, illetve a megmaradásukat biztosító közösségek megtartásával. Harmadrészt megfogalmazódott az is, hogy fontos a diaszpórában élőket jobban bevonni a Kárpát-medencei ügyekbe, elősegíteni cselekvő részvételüket a magyarság sorsának alakításában.

Ezeket a célkitűzéseket mutattuk be a *Magyar Nemzetpolitika – A nemzetpolitikai stratégia kerete* című dokumentumban, amelyben meghatározásra került az az öt cél is, amely a Magyar Kormány diaszpórapolitikájának alapjává vált: a diaszpórában élő magyarok megtalálása, megszólítása, megtartása, az anyaország és nemzettársaik ügyében való érdekeltté tétele és végső célként Magyarországhoz kötése. A nemzetpolitikai stratégiai dokumentum elfogadása óta eltelt öt esztendő kellő távlatot ad ahhoz, hogy áttekintsük az eddig elvégzett munkát. Az alábbiakban a dokumentumban megfogalmazott célok mentén kívánjuk bemutatni a magyar diaszpóra érdekében az elmúlt években indított programokat és megvalósult intézményi változtatásokat.

Fontosnak tartottuk, hogy a magyar diaszpórapolitikát ne csak önmagában, hanem nemzetközi kontextusban értékeljük. Ezért a dokumentum alapja a diaszpórával foglalkozó jelentősebb nemzetközi szervezetek tevékenységének és mintegy negyven ország diaszpórapolitikájának vizsgálata. A vizsgálat alapján kijelenthető, hogy Magyarország gyakorlata – a világ országainak többségével szemben – egyedülálló abból a szempontból, hogy a diaszpórával való kapcsolaterősítés minden területére kiterjed: a politikai jogok biztosításától kezdve az identitáserősítő programokon át a magas szintű egyeztető fórumokig.

A nemzetközi trendekkel való összevetésből az is kiderül, hogy vannak olyan területek, amelyekre előre tudunk haladni. A kitörési pontok között négy olyan fejlesztési irányt határoztunk meg, amelyek hozzájárulhatnak a diaszpórát érintő célok még teljesebb megvalósulásához.

1. Diaszpórapolitikák a nagyvilágban

Az elmúlt évtizedekben a világ egyre több országában ismerik fel a külhonban, diaszpórában élő nemzetársakkal való kapcsolattartás és kapcsolaterősítés fontosságát. Köszönhetően a 21. század globális folyamatainak, a szülőföldjük vagy származási országuk határain kívül élők száma egyre nő. A Világbank legfrissebb adatai szerint ez a szám jelenleg több mint 247 millió főre tehető, ami a világ népességének mintegy 3,4%-a. Részben ebből is fakad, hogy a diaszpórák szerepe az elmúlt időszakban jelentősen felértékelődött, az anyaországok és külhoni nemzetársaik közötti kapcsolatok erősítését célzó programok és törekvések pedig nemzetközi szinten is előtérbe kerültek.

A diaszpórák világszerte növekvő befolyása számtalan kutatás és konferencia témája, és jelentős számú új, globális szintű kezdeményezés, szervezet és fórum létrehozásához vezetett. 2007-ben megalakult a Global Forum on Migration and Development (GFMD), amelynek fő célja, hogy nemzetközi szinten teret biztosítson a migrációval és diaszpórával kapcsolatos kezdeményezéseknek. 2011-ben első ízben került megrendezésre a Global Diaspora Forum, amelyen létrehozták az International diaspora Engagement Alliance (IdEA) nevű programot, hogy segítse a diaszpórák közösségek megszólítására irányuló lépések nemzetközi szintű összehangolását és erősítse a területen történő együttműködést a legfontosabb szereplők – a világban működő diaszpóraszervezetek, a magánszektor, a civil társadalom és kormányok – között. Az IdEA szervezésében 2014 óta évente megrendezik a Global Diaspora Weeket, amely egy héten át tartó eseménysorozaton biztosít lehetőséget a témában érdekeltek számára, hogy bemutassák gyakorlataikat, ötleteket merítsenek diaszpórastratégiáik kidolgozásához és elősegítsék a megfelelő hálózatok kiépítését. A diaszpórával foglalkozó nemzetközi szervezetek sorában kiemelt jelentőséggel bír az International Organization for Migration (IOM), amelynek szerteágazó tevékenységi köre kiterjed a nemzetközi szintű dialógusok kezdeményezésétől a diaszpóraorientált konferenciák szervezésén át a területen iránymutató segédanyagok és tematikus kézikönyvek készítéséig. Jelenleg 151 tagállama van; 1951 óta közel 2700 program lebonyolításában vett részt több mint 450 helyszínen a világon. Az IOM a kezdetektől fogva szoros kapcsolatot ápol Magyarországgal, hazánk 1991-ben lett hivatalosan is tagállama.

A diaszpórában rejlő lehetőségek felismerésének köszönhetően az utóbbi években egyre több állam kezdett el új szempontból tekinteni külhoni közösségeire és próbál kölcsönösen előnyös kapcsolatokat kiépíteni a diaszpórával. Ennek az új útnak a kialakításához elengedhetetlen a megfelelő stratégia kidolgozása, amely a kitűzött célok és feladatok rögzítésével, az elképzelések gyakorlatba ültetésével és a nemzetközi példák felhasználásával a hosszú távú fejlődés alapját teremtheti meg.

1.1. Nemzetközi útmutatók a diaszpórastratégiák kialakításához

A diaszpórastratégia kidolgozása során érdemes szem előtt tartani a nemzetközi szervezetek és a területen elismert szakemberek által készített útmutatókban és kézikönyvekben leírtakat, amelyek célja, hogy praktikus segítséget nyújtsanak a külhoni nemzetársakat érintő stratégiai jellegű dokumentumok kialakításához.

Developing a Road Map for Engaging Diasporas in Development

2011-ben az IOM és a Migration Policy Institute közös projektjeként készült el a *Developing a Road Map for Engaging Diasporas in Development* című kézikönyv, amely az egyes országokban már működő

programok tematikus összegyűjtésével új ötletekkel szolgálhat a kormányzatoknak. A kézikönyv nemcsak a politikai döntéshozóknak és a diaszpórapolitikában érdekelt szakembereknek nyújt segítséget, hanem útmutatóként szolgál egy, a gyakorlatban is jól hasznosítható stratégia elkészítéséhez.

A kézikönyv szerint a hatékony diaszpórastratégia négy fő elemre épül. Az első elem a célok azonosítása, a második a diaszpóra helyzetének és jellemzőinek feltérképezése, a harmadik a diaszpóra és az anyaországi kormány közötti bizalom kiépítése, a negyedik pedig a diaszpóra mobilizálása, hogy partnerként vegyen részt az anyaország életében és fejlődésében. A kézikönyv második fejezete a kapacitásépítésre fókuszál, bemutatva, milyen erőforrások szükségesek a diaszpórát érintő programok és intézkedések kidolgozásához. Ennél a résznél kiemelt fontosságú elemként jelöli meg az útmutató az intézményesített kapcsolattartást, rendszeres konzultációk, fórumok és ülések formájában. A dokumentum a folyamatos monitoring szükségességére hívja fel a figyelmet, valamint a működő programok hatékonyságának és a diaszpórából érkező visszajelzések összehangolására. Számos példával ismerteti, milyen jogi és intézményes keretekkel erősítik a világ országai a diaszpórával való kapcsolataikat. E fejezet kidolgozásához előzetesen felmérést készítettek, amely a világ 56 országának 400 kormányzati intézményében – köztük Magyarországon is – vizsgálta, milyen módszereket és programokat alkalmaznak az anyaországok e területen. A programok között első helyen említi az anyaországi állampolgárság megszerzésének egyszerűbbé tételét a külföldi nemzettársak számára, a beutazási és vízumkedvezményeket, a politikai jogokat, az adókedvezményeket és a diaszpóra egyenrangú félként való elismerését. Azt is vizsgálja a dokumentum, miként járulhat hozzá a diaszpóra az anyaország fejlődéséhez: e területen – többek között – a hazautalásokat, az anyaországi befektetéseket, a humán tőke átadását, a jótékonykodást, valamint a turizmusban rejlő lehetőségeket emeli ki. Az utolsó fejezetekben a kézikönyv a potenciális együttműködési területekre részletesen is kitér, felvázolva az anyaország és a diaszpóra közötti gazdasági együttműködés további lehetőségeit.

Global Diaspora Strategies Toolkit

Hasonlóan fontos, a diaszpórával foglalkozó stratégiai eszköztár a Kingsley Aikins és Nicola White által szerkesztett *Global Diaspora Strategies Toolkit*, amelyet a Washingtonban rendezett Global Diaspora Forumon mutattak be 2011-ben. A kötet országos és tematikus bontásban összegzi a világban jelenleg alkalmazott, jól működő diaszpórastratégiákat. Részletesen ismerteti a különböző országok gyakorlatát, kitérve a kormányok, kormányközi és civil szervezetek szerepére a stratégiák létrehozásában és megvalósításában, a legsikeresebbnek bizonyult, modellként használható programokat és projekteket pedig külön is kifejti.

Az eszköztár a diaszpórastratégiák kidolgozásának egyik legfontosabb feladatákként jelöli meg a diaszpórák közösségeinek kategorizálását. Felhívja a figyelmet arra, hogy a stratégiai célok megfogalmazása során mindig szem előtt kell tartani, hogy a diaszpórában élők heterogén közösséget alkotnak, a világ különböző pontjain élő személyeknek ugyanis élesen eltérő a helyzete és az igényei. Az eszköztár fontosnak ítéli a történelmi (másod-, harmad- és többgenerációs külföldi nemzettársak) és az utóbbi évtizedekben kivándorolt, új diaszpóra közötti különbségtételt, valamint a földrajzi elhelyezkedés, a kivándorlás oka és egyéb tényezők figyelembevételével történő kategorizálást. Javasolja továbbá, hogy az anyaországok, a diaszpórához hasonlóan, külön csoportként kezeljék az úgynevezett affinity diaszpórát, vagyis azokat a személyeket, akik bár nem az anyaországból származnak, tanulmányaik vagy ideiglenes munkavégzés során hosszabb vagy rövidebb ideig ott tartózkodtak, valamilyen szinten a nemzet részévé váltak, a nemzet tagjainak érzik magukat, és kapcsolataikat azóta is fenntartják és aktívan ápolják az adott országgal. Az útmutató a stratégiák kidolgozásának egyik legelső és elengedhetetlen lépéseként jelöli meg a diaszpórák közösségekkel való kapcsolatfelvételt és a rendszeres kap-

1. DIASZPÓRAPOLITIKÁK A NAGYVILÁGBAN

csolattartást magas szintű fórumokon. Elengedhetetlennek tartja a diaszpórában élők identitásának erősítését szolgáló programokat, és kiemeli a Goethe-Institut, a British Council, az Alliance Française és a hasonló mintára létrejött intézetek tevékenységét, amelyek feladata az anyaországi kultúra és nyelv ápolása és terjesztése külföldön. A diaszpóra anyaországhoz kötésének egyik leghatékonyabb módszereként javasolja az anyaországi állampolgárság kiterjesztését a diaszpórában élők számára, valamint a diaszpóra és az anyaország közötti kapcsolatokért sokat tett külhonban élők elismerését a részükre alapított díjakkal és kitüntetésekkel (példaként említik, többek között, az indiai Pravasi Bhartiya Samman Award, a World-class New Zealand Award és a Zimbabwe Achievers Award díjakat). Az eszköztár arra is felhívja a figyelmet, hogy fontos, hogy a stratégiákban egyenlő hangsúly kerüljön az anyaország és a diaszpóra között társadalmi, kulturális és gazdasági együttműködés dimenzióira, és hogy ezen területeken konkrét célokat és lehetséges kitörési pontokat fogalmazzanak meg.

1.2. A határon túli nemzettársak kategorizálása a világ országaiban

A *Global Diaspora Strategies Toolkit* a diaszpórastratégiák elengedhetetlen elemeként tartja számon a külhonban élő nemzettársak különböző csoportjainak megkülönböztetését. Ezt az irányt a világ számos országa követi, és a határon túli közösségeket kategóriákra bontva, sajátosságaikat figyelembe véve, eltérő módszerekkel kezeli. A magyar kormány nemzetpolitikájának alapvető eleme a Kárpát-medencei (a szomszédos országokban élő és történelmi okokból különböző államok fennhatósága alá került), valamint a világ más részein, diaszpórában élő magyarság eltérő módon való támogatása. Ilyen vagy ehhez hasonló felosztást számos más országban is találunk. Szintén fontos szempont a már kialakult, nagy múltú, intézményes keretekkel rendelkező diaszpórák közösségei és az új emigráció, azaz az utóbbi években kivándoroltak közötti különbségtétel, amelyet szintén több országban figyelembe vesznek a külhoni közösségekre vonatkozó politikák és stratégiák kialakítása során.

A közösség kialakulásának oka

A határon túli nemzettársakat – Magyarországhoz hasonlóan – Lengyelország is a közösségek kialakulásának oka szerint csoportosítja. A külhoni lengyel közösségekről szóló definíciót a 2015 júliusában elfogadott, a 2015–2020-ra vonatkozó, a Polóniáról és a határon túli lengyelekről szóló kormányprogramban találunk. Határon túl élő nemzettársakon azokat a lengyeleket értik, akik mások történelmi döntései miatt kerültek kisebbségi sorba, míg a Polonia (más országok terminológiájában diaszpóra) tagjai saját döntésük következtében kerültek külföldre vagy ott születtek. Tekintettel e két csoport különbözőségére és a külhonban élő lengyelek jelentős számára – mintegy 18-20 millió fő – a lengyel kormány kiemelt figyelmet fordít mindkét csoportra és speciális helyzetüknek megfelelően kezeli őket.

A közösségek kialakulása és státusza alapján történő csoportosítást találunk Horvátországban is. A vonatkozó jogszabályok a határon túli horvát közösségeknek három kategóriáját különböztetik meg. Nemzeti kisebbségekként tartják számon a szomszédos országokban vagy a korábbi jugoszláv államalakulatok területén élő őshonos közösségeket, így az Ausztriában, Bulgáriában, Csehországban, Koszovóban, Macedóniában, Magyarországon, Montenegróban, Olaszországban, Romániában, Szerbiában és Szlovákiában élő horvátokat, külön kategóriaként kezelik viszont a Bosznia-Hercegovinában élő horvát közösséget, amely államalkotó nemzet státusszal rendelkezik. Az 1991-es népszámláláskor Bosznia-Hercegovina 4,3 milliós lakosa közül 17,38% horvát nemzetiségűnek vallotta magát. Ez a szám a 2013. évi népszámlálásra 15,43%-ra csökkent, a horvátok boszniai népességhez viszonyított aránya azonban még így is rendkívül magas. Tekintettel e közösség különleges státuszára, a Horvát Köztársaság megkülönböztetett figyelmet fordít a Bosznia-Hercegovinában élő nemzettársak alkot-

mányos jogainak védelmére és helyzetük javítására. A harmadik csoportba a nyugati diaszpórában élő horvátokat sorolja, akik a 19. században kezdődött kivándorlási hullámok valamelyike során távoztak külföldre.

Régi és új diaszpóra

Egyes országok, így Albánia diaszpórapolitikájában történelmi és új diaszpóra szerinti felosztást találunk. A határon túli albánokra vonatkozó stratégiák kidolgozása során különbséget tesznek a több generáció óta külföldön, elsősorban Törökországban, Olaszországban, Görögországban, Ukrajnában, Horvátországban, Bulgáriában és az Amerikai Egyesült Államokban élő albánok és az 1990 után kivándorolt közösségek, az új diaszpóra között. Ez utóbbi időszakban Albánia lakosságának mintegy 30%-a hagyta el a balkáni országot és elsősorban az Amerikai Egyesült Államokban vagy Nagy-Britanniában talált új otthonra.

A régi és új diaszpóra szerinti felosztás Bulgária diaszpórapolitikájában is megjelenik, Albániához viszonyítva azonban némileg eltérő jelentésben és egy harmadik kategóriával kiegészülve. A bolgár közgondolkodás különbséget tesz a történelmi diaszpóra (elsősorban besszarábiai bolgárok), a Szerbia területén kisebbségként élők, valamint a kivándorolt és letelepedett, vagy munkavállalás céljából ideiglenesen Nyugaton élő bolgárok között. Figyelembe véve e közösségek különböző helyzetét, a bolgár állam élesen eltérő politikát alkalmaz mindhármuk esetében. Míg a Nyugaton élőknel a diaszpóratagok gazdasági-politikai kapcsolatrendszerét igyekszik kihasználni és saját szolgálatába állítani, addig a szerbiai bolgárok ügyében a kisebbség érdekeit Szerbia EU-csatlakozási folyamatának keretében próbálja érvényesíteni. A besszarábiai – moldovai és ukrajnai – bolgárságra mint demográfiai utánpótlásra tekint, 1989 óta ugyanis az alacsony népszaporulat és a drámai méretű kivándorlás miatt Bulgáriában a lakosság 9 milliőről 7 millióra csökkent, a bolgárok száma pedig ezen belül körülbelül 5,5 millió körül alakul.

Állampolgárság

A külhoni nemzettársak egy másik típusú kategorizálására, az állampolgárság szerinti csoportosításra több nagy, fejlett diaszpórapolitikával rendelkező országban találunk példát. A mintegy 30 millió főt számláló indiai diaszpórárt az anyaországi szakpolitika két fő kategóriára osztja. Az első csoportot azok a személyek képezik, akik indiai állampolgárok, viszont beláthatatlan időre külföldre költöztek (Non-Resident Indians), a második kategóriába pedig azok tartoznak, akik, bár indiai származásúak, nem rendelkeznek indiai állampolgársággal, külföldön élnek és az adott külföldi ország állampolgárai (Persons of Indian Origin). Ezt a csoportot elsősorban a több generáció óta külföldön élő indiaiak alkotják. Figyelembe véve e közösségek eltérő helyzetét és igényeit, az indiai kormány különbözőképpen kezeli őket. A második csoport, azaz az indiai állampolgársággal nem rendelkező külhoni indiaiak segítésére és anyaországhoz kötésére különös figyelmet fordít, ezért 1999-ben bevezette az úgynevezett PIO Card (Persons of Indian Origin Card) rendszert, amely keretében húsz évre vízummentes belépést biztosított számukra Indiába, és számos egyéb, gazdasági, oktatási, anyagi és kulturális jellegű kedvezményben részesítette őket. Ugyanezen csoport támogatása céljából rendszeres identitáserősítő programokat indít, 2005-ben pedig döntött a külhoni indiai állampolgárság bevezetéséről (Overseas Citizenship of India), amelyre az anyaországi támogatásokról szóló fejezetben részletesebben is kitérünk.

Törökország diaszpórapolitikája – amint azt a területért felelős állami intézmény, a Miniszterelnökségen működő külhoni törökök és más rokon népek elnökségének neve (Presidency for Turks

1. DIASZPÓRAPOLITIKÁK A NAGYVILÁGBAN

Abroad and Related Communities) is mutatja – két nagy csoportra összpontosít. Külön kezeli a mintegy 6,5 millió határon túli török állampolgárt és másként a török származású vagy a török néppel rokon – közös civilizációs gyökerekkel, történelemmel és kultúrával rendelkező – közösségeket, amelyek összlétszáma világszerte több mint 200 millió főre tehető, földrajzi elhelyezkedésüket tekintve pedig rendkívül nagy területet fednek le Közép-Ázsiától a Balkán-félszigetig, Közel-Kelettől Afrikáig. Az első csoport, a külföldi török állampolgárok tekintetében, Törökország legfőbb célja, hogy úgy segítse beilleszkedésüket és boldogulásukat új otthonukban, hogy közben megőrzi török identitásukat és lehetőséget biztosít számukra az anyaország politikai, gazdasági és kulturális életében való részvételre. A második csoport, a török származású vagy a török néppel rokon közösségekkel való kapcsolattartás által pedig arra törekszik, hogy a közös történelmi és kulturális identitásra alapozva erősítse nemzetközi kapcsolatait és építsen ki hatékony együttműködést az élet legkülönbözőbb területein.

Földrajzi elhelyezkedés

Bizonyos országok egészen más szempont szerint kategorizálják a határon túli közösségeket. Dél-Korea a külföldi közösségek földrajzi elhelyezkedése alapján dolgozza ki stratégiáit, magukra a közösségekre pedig a diaszpóra terminus helyett a tengeren túli kifejezést használja (Overseas Koreans). Öt nagy földrajzi régiót különít el, és más-más gyakorlatokat alkalmaz az Észak-Amerikában, Japánban, Kínában, Oroszországban és a FÁK-országokban, valamint a világ egyéb térségeiben élő koreai közösségek esetében. Oroszország és a FÁK-térség esetében ilyen célzott, földrajzi régióhoz köthető politika az ott élő koreai közösségek Szovjetunió szétesése óta rendezetlen helyzetének megoldása.

A fent felsoroltakkal és néhány más, hasonló tipológiát alkalmazó állammal ellentétben a világ országainak nagy része csak elméletben tesz különbséget a külföldi nemzettársak különböző csoportjai között, a gyakorlatban azonban – így a konkrét programok és intézkedések kidolgozása során – egységesen kezeli a határon túl élőket.

1.3. Kormányzati struktúrák és stratégiák

A diaszpórával való kapcsolaterősítés céljából alkalmazott módszerek vizsgálatából kiderül, hogy míg egyes államok kevésbé kidolgozott politikával rendelkeznek e téren és ad hoc jelleggel, időszakosan fordítanak figyelmet külföldi közösségeikre, addig mások jól felépített stratégia és állami szintű intézményrendszer keretében ápolják és erősítik kapcsolataikat az anyaországon kívül élőkkel.

Diaszpórapolitika minisztériumi szinten

Magas szintű diaszpórapolitikára kiváló példa Írország, amely a világ egyik legnagyobb diaszpóráját tudhatja magáénak, gyakorlata pedig számos más ország számára is modellként szolgál a külföldi nemzettársakkal kapcsolatos stratégiák kialakításakor. Az ír diaszpóra létszámát világszerte körülbelül 70 millió főre becsülik. Ebből 40 millióan az Amerikai Egyesült Államokban élnek, de jelentős az ír származásúak száma az Egyesült Királyságban is. Az ír kormányban a külgazdasági és külügyminisztérium felelős a külföldön élő írekkel való kapcsolattartásért és a támogatásukért. A külügyi tárca keretében alakult meg 2004-ben az Irish Abroad Unit, amelynek elsődleges célja az Írországból elszármazott személyek segítése és karitatív tevékenység folytatása az ír kultúra és hagyományok fenntartására és a diaszpórában élő írek identitásának megőrzésére. 2015-ben létrehozták

1. DIASZPÓRAPOLITIKÁK A NAGYVILÁGBAN

a diaszpóráért felelős államtitkári pozíciót, ugyanezen év márciusában pedig bemutatták az első ír diaszpórástratégiát, a *Global Irish: Ireland's diaspora policy*-t. Ez az első olyan átfogó dokumentum, amelyben az ír kormány hivatalosan is elismeri az anyaország és a diaszpóra különleges kapcsolatát, felelősséget vállal a külhoni írekért és konkrét célokat, valamint intézkedéseket fogalmaz meg a diaszpórával való kapcsolaterősítés céljából, amelyekre a későbbi fejezetekben részletesebben is kitértünk.

A diaszpórával való kapcsolattartás és a határon túli közösségek anyaországi politikába való bevonása terén élen jár Grúzia is, ahol 2008 óta külön diaszpóraügyi miniszter felel a területért. A miniszter elsődleges feladata a külhonban élő grúzokkal való állami szintű kapcsolattartás, valamint a grúz diaszpóráközösségek és -szervezetek támogatása. A területen született első stratégiai dokumentum a *Migration strategy 2016–2020*, amely meghatározza a diaszpórához kapcsolódó állami programokat és intézkedéseket. Jelenleg folyamatban van egy újabb diaszpórástratégia kidolgozása is, amely a tervek szerint elsősorban gazdasági szempontokra helyezi majd a hangsúlyt, bemutatva, miként segíthetik a külföldre vándorolt grúzok az anyaország gazdasági fejlődését.

A határon túli nemzetársakkal való kapcsolattartás és kapcsolaterősítés Örményországban különösen nagy figyelmet élvező terület. Korábban a külügyminisztérium egy osztálya foglalkozott a külföldi örmény közösségekkel, 2008-tól azonban ezt a feladatot a diaszpóraminisztérium (*Ministry of Diaspora of the Republic of Armenia*) látja el. Az örmény diaszpóra az egyik legszervezettebb a világon, más diaszpórákhoz képest pedig több szempontból is különleges. A határon túli örmények kulcsszerepet játszottak például Örményország újjáépítésében az 1988-as földrengés után, amikor a 14 legnagyobb örmény diaszpóraszervezet mintegy 900 millió dollárt gyűjtött össze humanitárius segély formájában a katasztrófa sújtotta anyaország megsegítésére. Hasonlóan nagy támogatásban részesítették az anyaországot a 2008-as hegyi-karabahi háborút követő időszakban is. Fontos megemlítenünk az örmény diaszpóra méretét is, ugyanis kétszer annyi örmény él a világon szétszórtságban, mint amennyi az anyaországban. 1991-es függetlenné válása óta Örményország különösen nagy figyelmet fordít a külhoni örmény közösségekre, és számtalan kormányzati program és intézkedés formájában erősíti kapcsolatait a diaszpórával.

A jelentős diaszpórapolitikával rendelkező országok sorában egyedülálló példát képvisel Izrael: a világon szétszóródva élő zsidóság és Izrael Állam kapcsolata több szempontból nagyon speciális. Elsősorban azért, mert – Örményországhoz hasonlóan – a zsidóságnak mindössze egyharmada, körülbelül hatmillió fő él Izraelben, kétharmada pedig a diaszpórában. A zsidó diaszpóra nem a történelmi, gazdasági, vallási vagy etnikai okokból kivándorolt izraeliekből jött létre, hanem a diaszpóra segítette Izrael Állam létrejöttét. Külön sajátosság, hogy a zsidó diaszpóra jelentős része nem izraeli állampolgár, tagjai pedig nagyon gyakran nem is beszélnek héberül és egymással is csak közvetítő nyelveken. Az igen szerteágazó és komplex izraeli diaszpórapolitikáért – egymással együttműködésben, de gyakran egymással vetélkedve – több állami és számos civil szervezet felel. A hagyományos állami szereplők közé tartozik a Bevándorlók Beilleszkedéséért Felelős Minisztérium, amely a külföldön élő zsidók Izraelbe történő bevándorlását, majd izraeli beilleszkedését segíti; a Diaszpóra Minisztérium, amely a zsidó diaszpórával való kapcsolatokat felügyeli; és a Külügyminisztérium, amelynek külképviseletei mellett külön, három osztályból álló belföldi részlege foglalkozik a külföldi zsidó közösségekkel, az antiszemitizmussal és a vallások közötti párbeszéddel. Az állami szervezetek jellemzően nagy, nemzetközi, nem kormányzati zsidó szervezetekkel, elsősorban a Zsidó Világügynökséggel (*World Jewish Agency*) szoros együttműködésben, többnyire közös finanszírozással folytatják tevékenységüket, két fő irány mentén. Céljuk egyfelől az Izraelen kívüli zsidóság Izraelbe történő bevándorlásának (alija) elősegítése, másfelől a külföldön élő, viszont Izraelbe bevándorolni nem kívánó zsidó közösségek tagjainak támogatása zsidó identitásuk megőrzésében.

1. DIASZPÓRAPOLITIKÁK A NAGYVILÁGBAN

Külön diaszpóráért felelős minisztériumot számos más országban is találunk, többek között Bangladesben, Marokkóban, Szíriában, Pakisztánban, Haitin és Libanonban.

Decentralizált intézményi struktúrák

A világ országainak nagy része – beleértve egyes, a diaszpórapolitikára nagy hangsúlyt fektető országokat is – nem rendelkezik önálló diaszpóraminisztériummal, hanem decentralizált módon, több minisztérium, kormányzati háttérintézmény vagy hivatal végzi a feladat ellátását (Lengyelország, Csehország, Lettország vagy Brazília). A mintegy 30 millió fős diaszpórával bíró Oroszországban a diaszpórapolitika intézményrendszere – helyi és állami szintet beleértve – négy alappilléren áll. A legelső a helyi szervezetek szintje, főként orosz klubok, kulturális egyesületek. Az orosz külügyminisztériumban működik a Roszotrudnyicsesztvo (az orosz együttműködés szervezete), amely központilag fogja össze és koordinálja az említett helyi szervezeteket. A szervezet 2008 őszén jött létre, és hivatalosan 80 országban van jelen, ahol 93 kulturális központot működtet. A harmadik pillér egy másik állami szervezet, a 2007-ben alapított Ruszkij Mir („Orosz Világ”) Alap, amely kifejezetten az orosz nyelv ápolásáért, az orosz kulturális örökség megőrzéséért és az orosz kulturális programok támogatásáért felel a világon. A 2016 áprilisában megszűnt Orosz Migrációs Hivatal jelentette a negyedik pillért, amely a hagyományos migráció témakörébe tartozó tevékenységek (honosítás, vízumkérelem) mellett a visszahonosítási program koordinálásával is foglalkozott. Megszűnése óta ezt a feladatot az orosz belügyminisztériumhoz tartozó Migrációs Ügyekért felelős Főigazgatóság vette át.

Jól felépített diaszpórapolitikát és -stratégiát találunk Szerbiában is. 2004-ben alakult meg a diaszpóráért és külföldi szerbekért felelős minisztérium, amely azóta „Diaszpórával és a Régióbeli Szerbekkel történő Együttműködésért felelős Iroda” néven betagozódott a külügyminisztériumba. A diaszpórával való kapcsolatokról szóló törvényt, amely fordulópontot jelentett Szerbia diaszpórapolitikájában, 2009-ben, a kapcsolatok megerősítését célzó stratégiát pedig 2011-ben fogadták el.

A litván kormány hivatalos diaszpórasztratégiája, a Global Lithuania koordinálásáért a litván külügyminisztérium felel, megvalósításában azonban több minisztérium és számos más intézmény (például a litván közmédia) is tevékenyen részt vesz. A stratégia legfőbb célja, hogy megerősítse az anyaország kapcsolatait a diaszpórával és elősegítse a diaszpóra együttműködését a litván kormányzati és nem kormányzati szervezetekkel. A dokumentum két fő külföldi célcsoportra összpontosít: a világban szétszóródva élő litván vagy litván származású és identitású közösségekre, valamint a magasan képzett, sikeres szakemberekre, akik elkötelezettek Litvánia fejlődésének elősegítésében.

Rendkívül átgondolt és rendszerezett diaszpórasztratégiával rendelkezik Kenya is, amelynek elkészítésébe a hazai minisztériumokon kívül számos diaszpóraszervezetet, NGO-kat és több más érintett szereplőt is bevontak. A stratégia több ország, közöttük is kiemelten India és Marokkó gyakorlatának részletes, helyszíni tanulmányozását követően készült el, két legfontosabb dokumentuma pedig a Kenya Diaspora Policy és a Kenya Vision 2030, melyek elsősorban a gazdasági együttműködési lehetőségekre fókuszálnak.

Szlovéniában először 2008-ban, majd 2016-ban fogadtak el állami szintű diaszpórasztratégiát, melynek kidolgozása során az ír diaszpórasztratégiát vették alapul. A stratégiát ugyanakkor folyamatosan módosítják és alakítják a jelenlegi kihívások – a migráció, illetve a hiányszakmákból történő munkaerő-kiáramlás okozta gondok – tükrében.

1.4. Anyaországi intézkedések és programok a diaszpórák közösségek támogatására

Az anyaországok diaszpórára fordított figyelmének legjobb mutatói a külföldi közösségek megerősítése és megtartása érdekében tett intézkedések és az e célból indított programok, amelyek száma és típusa országonként változik.

Állampolgárság és szavazati jog

Az egyik legfontosabb és legmagasabb szintű intézkedés – és egyben szimbolikus lépés –, amellyel a világ országai a külföldi nemzettársakért való felelősségvisselésüket és elkötelezettségüket kifejezik, az anyaországi állampolgárság és szavazati jog biztosítása a határon túl élő nemzettársak számára. E gyakorlat alkalmazására az utóbbi években egyre több példát találunk.

Az International Institute for Democracy and Electoral Assistance adatai szerint a világon jelenleg 144 ország teszi lehetővé a külföldről való szavazás valamilyen formáját az anyaország határain túl élő nemzettársak számára, néhány országban pedig a diaszpórák közösségek képviselőit is delegálhatnak az anyaországi parlamentbe. Franciaország 11 helyet biztosít a francia országgyűlésben a diaszpóra képviselői számára. Olaszország 12 helyet tart fenn a külföldiaknak a képviselőházban és hatot a szenátusban, az utóbbiak négy külföldi választókerületet képviselnek. Portugáliában a világon szétszórtságban élő portugálok négy személyt delegálhatnak az országgyűlésbe: kettőt az Európában élő közösségek és kettőt a világ más tájainak portugál közösségei. Szintén országgyűlési képviselőt szerezhetnek a diaszpóra tagjai Ecuadorban (6 képviselő), a Dominikai Köztársaságban (7), Tunéziában (18), Algériában (8) és több más országban.

A világ országainak mintegy fele elismeri a kettős vagy többes állampolgárságot. Az anyaországok jelentős része származás és bizonyos szintű nyelvtudás alapján ítéli meg az állampolgárságot a külföldön élő nemzettársak számára, valamint aszerint, hogy az illető az adott nemzet tagjának érzi és vallja magát. Bizonyos feltételek mellett lehetővé teszi az anyaországi állampolgárság származási alapon való megszerzését Olaszország, Írország, Izrael, Örményország, Görögország, Litvánia, Málta, Bulgária, Szerbia, Románia, Ukrajna, Horvátország, Ausztrália, a Fülöp-szigetek, Kenya, de rajtuk kívül számos más ország is. Az állampolgárság megszerzésének feltételei és folyamata ugyanakkor országonként változik. Az izraeli Law of Return elsődleges célja a világban élő zsidók hazatérésének elősegítése, az e program keretében hazatértek ugyanakkor rendkívül egyszerűen megszerezhetik az izraeli állampolgárságot is. Származási alapon anyaországi állampolgárságot kaphatnak a külföldi ausztrálok is, amennyiben 1949 után születtek, és igazolni tudják, hogy születésük idején valamelyik szülőjük ausztrál állampolgár volt. Amennyiben a szülő szintén származási alapon lett állampolgár, a leszármazott csak abban az esetben kaphat állampolgárságot, ha a szülő élete során valamikor legalább két évig Ausztráliában élt. Olaszországban ennél bonyolultabb szabályozást találunk. A származási alapon állampolgárságra pályázóknak ugyanis egészen 1861-ig, az olasz állam megalakulásáig visszamenőleg igazolniuk kell egyenesági felmenőik olasz állampolgárságát.

Állampolgárság nélküli kedvezményes státus

Az indiai kormány 2005-ben vezette be az úgynevezett külföldi indiai állampolgárságot (Overseas Citizenship of India), válaszul a diaszpórák közösségek sokévi kérésére. A külföldi indiai állampolgárság azonban nem egyenlő az indiai állampolgársággal, az ilyen igazolással rendelkezők így nem tekintendők kettős állampolgárnak. Az Indiába való beutazáshoz a külföldi indiai állampolgársági igazolás

1. DIASZPÓRAPOLITIKÁK A NAGYVILÁGBAN

mellé 2015 előtt külön vízum is kellett. Később ezt eltörölték, így ma már elegendő az igazolás és az érvényes külföldi útlevél. Mindezek ellenére egyes országok ezt a jogállást valódi állampolgárságnak tekintik, így ha valaki például brit állampolgárságért folyamodik, külhoni indiai állampolgársági igazolás birtokában indiai állampolgárnak tekintik az eljárás során. Hasonló gyakorlatot találunk Pakisztánban is, ahol a külhoni nemzettársak Pakistan Overseas Card elnevezésű igazolványt kaphatnak, amely számos kedvezményre jogosítja őket: lehetővé teszi a vízummentes belépést az országba és bizonyos idejű ott-tartózkodást, ingatlanvásárlási és eladási jogot biztosít és számos egyéb előnnyel jár.

Az európai anyaországok közül Horvátországban találunk hasonló gyakorlatot. Az állampolgárság nélküli horvát státust azon külföldi nemzettársak számára hozta létre a horvát állam, akik a kettős állampolgárságot el nem ismerő országokban élnek. Ezt a státust a horvát felmenőkkel nem rendelkező házastársak, valamint a horvát nemzet boldogulását segítő személyek is megkaphatják. A státus jogot biztosít a közoktatásba történő egyszerűsített beiratkozásra, ingatlanvásárlásra, pályázatokra és ösztöndíjprogramokra, valamint kedvező feltételű vízum, tartózkodási engedély, munkavállalási vagy működési engedély megszerzésére. Törökországban hasonló célokat szolgál a Kék Kártya, amelyet azok a külhoni törökök igényelhetnek, akik elveszítették török állampolgárságukat (többnyire annak eredményeként, hogy egy kettős állampolgárságot tiltó állam – például Ausztria vagy Németország – állampolgárai lettek).

Csehország a határain kívül élő nemzettársak számára úgynevezett nemzetiségi okirat megszerzését teszi lehetővé. Az okiratnak gyakorlati haszna, hogy azzal Csehországban könnyebb és gyorsabb tartózkodási engedélyért folyamodni. Ezzel az 1990-es években több mint tízezer romániai, szerbiai és ukrainai cseh személy élt. Mivel az okirat megszerzésének feltétele, hogy az illető szülője (vagy bizonyos esetekben nagyszülője) rendelkezett cseh (szlovák) állampolgársággal, az illető aktívan megéli cseh nemzetiségét (például valamilyen helyi cseh szervezet tagja), valamint bizonyos fokon beszéli a cseh nyelvet, mára jóval kevesebben kérelmezik eredményesen.

Hasonló okiratot Szlovákia is kiállít a külhoni szlovákok számára, az 1997 óta kiadható szlovákigazolványt azonban csak körülbelül 15 000 fő kérte a mintegy kétmillió főre becsülhető diaszpórából: kétharmaduk Szerbiából, főleg az EU-csatlakozás után.

Identitáserősítő programok

A kettős állampolgárság és szavazati jog biztosításán túl az anyaországok számtalan egyéb intézkedéssel és programmal segítik a külhonban élő nemzettársaikat. Ezeknek a programoknak a zöme elsősorban a külhonban élők identitásának és kultúrájának megőrzésére irányul. Ilyen program az Izrael által indított Taglit (születési jog), amely lehetőséget biztosít 18–26 éves zsidó származású fiatalok számára, hogy tíznapos ingyenes izraeli tanulmányúton vegyenek részt, s ezáltal megerősítsék zsidó identitásukat. Hasonló a küldetése a Masa Israel programnak is, amely keretében 18–30 év közötti zsidó fiatalok 2–12 hónapos, jellemzően továbbtanulással vagy valamilyen munkavégzéssel összekötött izraeli tanulmányúton mélyítik el kapcsolataikat az anyaországgal. A legújabb izraeli kezdeményezés a Mozaik United Program, amely egyrészt az eddigi programokat folytatva, másrészt új programokat kínálva szólítja meg a külhoni zsidó fiatalok szélesebb körét, a 12–35 év közötti korosztályt. Az izraeli birthright (születési jog) program modelljét más országok is átvették. E program mintájára jött létre az örmény Birthright Armenia és a magyar ReConnect Hungary Program, Skóciában pedig a Homecoming Scotland 2009. A birthright programhoz hasonló kezdeményezés Indiában a Know India Programme, amelyet az indiai kormány indított, hogy lehetőséget biztosítson az indiai diaszpóra fiatalosága (18–26 év közöttiek) számára, hogy közelebről megismerjék az anyaország gazdasági, ipai, oktatási,

1. DIASZPÓRAPOLITIKÁK A NAGYVILÁGBAN

tudományos és kulturális életét. E program testvérének tekinthető a Study India Program, amely során a külföldi indiaiak nyári egyetemeken erősítik meg indiai gyökereiket.

Szerbiában legutóbb 2014-ben szervezték meg a Meet the State of Serbia nevű programot. A program keretében lehetőséget biztosítottak a világ legelismertebb egyetemén tanuló szerb diákoknak, hogy Szerbia különböző minisztériumaiban és önkormányzataiban végezzenek önkéntes vagy gyakornoki munkát. A program legfőbb célja az volt, hogy a világon elitképzésben részt vevő szerb nemzetiségű vagy származású fiatalok közelebről megismerjék a szerb közigazgatást, javuljon a Szerbiáról alkotott általános képük, otthonukban népszerűsítsék, szakemberekké válva pedig tudásukkal hozzájáruljanak Szerbia fejlődéséhez.

A diaszpórák közösségei számára indított anyaországi programok között nagyon sok az oktatási jellegű kezdeményezés. Csehország kiemelt figyelmet fordít a közelmúltban kitelepült fiatal családok nyelvi és honismereti oktatására, és az utóbbi időben komoly sikereket is ér el e téren. A kulturális és hagyományörző projektekre fordítható évi 21 millió koronának (240 millió forint) több mint kétszeresét, évi 47,5 millió koronát (525 millió forint) fordítanak oktatási projektekre. Jelenleg 14 cseh nyelvtanár tartózkodik a nagyobb külföldi cseh közösségekben (például Romániában, Szerbiában, Ukrajnában, Argentínában, Ausztriában, az Amerikai Egyesült Államokban) és több mint 40 lektort delegálnak a nagyobb egyetemekre, mivel alapvető fontosságúnak tartják a helyi cseh nyelvtanár-utánpótlásképzést. Sikeres a Czech School Without Borders egyesülettel folyó együttműködés is, amelynek szakmai tevékenységével és a Külügyminisztérium költségviselésével világszerte 8 helyszínen, 3000 diák számára folyik olyan akkreditált alapképzés (heti néhány délután, illetve hétvégén), amelyet cseh bizonyítvánnyal ismernek el.

Írország esetében külön jelentősége van a világon szétszórtságban élő ír közösségek szempontjából az ír nemzeti ünnepnek, a Szent Patrik-napnak. Március 17-én az ír kormány legfontosabb szereplői hagyományosan nem Dublinban, vagy Írországban ünnepelelnek, hanem a világ különböző országaiban élő ír közösségek körében. A skót diaszpórában a Szent Patrik-naphoz hasonló rendezvény a Tartan Day és a Scotland Week programsorozat, amely a világon szétszóródva élő skótok identitásának és hagyományainak megőrzését szolgálja. Diaszpóranapot számos más kultúrában is találunk. Az Overseas Singaporean Unit például minden évben a világ más-más városában rendez meg a Szingapúr-napot, amely nagy népszerűségnek örvend szerte a világon. Ezek a rendezvények – amellyel, hogy találkozási lehetőséget biztosítanak a diaszpóratagok számára – az anyaország kultúrájának és imázsának külföldi népszerűsítéséhez is hozzájárulnak.

Diaszpórák központok és -múzeumok

A diaszpóra anyaországi kapcsolatainak erősítése céljából a világ számos országában hoztak létre a diaszpórák közösségei történetét és örökségét bemutató diaszpórák központot vagy múzeumot. Németországban ilyen a 2007-ben Európai Múzeum-díjat nyert Deutsches Auswanderer Haus Bremerhaven. A múzeum a németek Egyesült Államokba való kivándorlási hullámait mutatja be. A helyszín jelképesen a bremerhaveni kikötő, az 1850-es években ugyanis innen indultak Amerikába az első gőzhajók. A látogató végigkísérheti az emigránsok útját az „új világba”, hét állomáson keresztül megismerheti, mi késztet valakit arra, hogy elhagyja hazáját, hogyan vág neki az útnak és hogyan kezd új életet egy idegen országban. A látogatók német kivándorló családok és leszármazottaik fényképeit, dokumentumokat és emléktárgyakat tekinthetnek meg, beleolvashatnak és -hallgathatnak korabeli elbeszélésekbe.

Az izraeli Beit Hatfutsot, a Museum of the Jewish People egy állandó és több időszaki kiállításon mutatja be a világ zsidóságát. Az állandó kiállításon a látogatót bevezetik a zsidó élet, kultúra és min-

1. DIASZPÓRAPOLITIKÁK A NAGYVILÁGBAN

dennapok világába, lehetőséget kínálva számára, hogy megismerje a zsidóság egyedülálló történelmét, kreativitását, vallását és egységét a sokféleségben. A kiállítás hét tematikus szekcióból áll: Család, Közösség, Emlékoszlop, Hit, Kultúra, Nemzetek között és Visszatérés Sionba.

Hasonló intézmény a Museum of the African Diaspora, amely az afrikai diaszpóra történelmi, művészeti és kulturális gazdagságát tárja a látogató elé. Célja, hogy közelebb hozza a világ különböző országaiban élő diaszpórák közösségeit az anyaországban maradt honfitársakhoz.

1.5. Kapcsolattartás a diaszpórával

A világ országaiban alkalmazott diaszpórastratégiák egyik legfontosabb eleme a külföldön élő nemzetársakkal való intézményesített és intenzív kapcsolattartás. Ez általában az anyaországi és a diaszpórábeli vezetők részvételével zajló magas szintű fórumok, kongresszusok, ülések formájában valósul meg, de számos más megoldást is találhatunk.

Magas szintű egyeztető fórumok

Brazília esetében a diaszpóráról megszólító legmagasabb szintű fórum a Brazíliák a Világban Konferencia (CBM), valamint a külföldi brazilok képviselőiből álló tanács (CRBE). A Brazíliák a Világban Konferencián az érintett kormányzati szervek, a külföldi brazil szervezetek képviselői, valamint szakértők és akadémikusok vesznek részt. 2008-ban szerveztek először ilyen konferenciát; a legutóbbi, ötödik konferenciát 2016 májusában tartották Bahiában, 32 külföldi brazil közösség képviselőinek részvételével. A képviselőket a külügyminisztérium választja ki és hívja meg. Az egyes közösségek képviselői munkájukat önkéntesen, anyagi ellenszolgáltatás nélkül végzik. Az esemény egyben lehetőséget biztosít a külföldi brazil közösségeknek, hogy megfogalmazzák kéréseiket, kérdéseiket az anyaország felé.

Hasonlóan fontos fórum a Külföldi Brazíliák Képviselőinek Tanácsa. A tanácsban az egyes témákkal külön csoportok foglalkoznak, illetve öt regionális csoport is működik (Európa, Észak-Amerika, Dél-Amerika, Közel-Kelet, valamint Ázsia és Óceánia). A szervezeti egységek élére egy-egy közösséget választanak, így például az európai szekció koordinálását jelenleg a genfi brazil közösség tanácsa végzi. A mandátum két évre szól, a legutóbbi választásokra pedig idén került sor.

A diaszpórával való intézményesített kapcsolattartás egyik legszervezettebb példáját Indiában találjuk. Az indiai diaszpóra napját, az úgynevezett Pravasi Bharatiya Divas (PBD) világszerte január 9-én ünneplik. Ezen a napon emlékeznek meg a külföldi indiaiak anyaországért tett erőfeszítéseiről, az anyaország fejlődésében játszott szerepükről. A külföldi indiaiak napján 2003 óta minden évben magas szintű tanácskozást, kongresszust tartanak Indiában a diaszpórátagok és az indiai kormány vezetőinek részvételével. A kongresszus ideje alatt osztják ki a Pravasi Bharatiya Samman-díjakat, a külföldi indiaiak legmagasabb szintű elismerését, amelyet azok a diaszpórábeliek kapnak, akik maradandóan hozzájárultak India fejlődéséhez. Szintén a kongresszus ideje alatt vitatják meg az indiai diaszpóráról érintő legfontosabb kérdéseket is. A kongresszus keretében regionális üléseket is szerveznek a világ más tájain azok számára, akik valamilyen okból az indiai fórumon nem tudnak részt venni. Eddig nyolc regionális ülésre került sor New Yorkban, Szingapúrban, Hágában, Durbanban, Torontóban, Mauritiuson és Sydney-ben.

Azerbajdzsánban hasonló fórum az Azeriek Világkongresszusa, amelynek első ülésére 2001 novemberében került sor Bakuban, több mint 200 diaszpóraszervezet 406 képviselőjének részvételével a világ

1. DIASZPÓRAPOLITIKÁK A NAGYVILÁGBAN

36 országából. A fórum rendkívül magas szintjét jelzi, hogy az Azerbajdzsáni Köztársaság mintegy 130 állami és társadalmi szervezetet, tudományos, kulturális és egyéb egyesületet és 25 pártot delegált a fórumra, összesen 702 képviselő és 844 vendég személyében. Hasonlóan nagyszabású fórum az Örményország által rendszeresen megrendezett Diaszpóra Konferencia. A legutóbbi, harmadik örmény Diaszpóra Konferenciát 2006. szeptember 18–20. között tartották Jerevánban. E sorba illeszkedik az Oroszország által életre hívott és három évente megrendezésre kerülő Honfitársak Kongresszusa is. Több mint 90 országból érkeznek résztvevők, hogy egy össznemzeti fórumon képviseljék közösségüket, megvitassák az orosz diaszpórát érintő aktuális problémákat, valamint közös jövőbeli célokat és feladatokat jelöljenek ki.

A külhoni nemzettársakat megszólító és a közös gondolkodásra lehetőséget biztosító magas szintű fórumokat Szlovákia is évente szervez: 1999 óta minden évben ülésezik a Külföldi Szlovákok Állandó Konferenciája. Hasonló célból alakult meg 2003-ban a Szlovákok Világszövetsége, amely háromévente tart kongresszust.

A világban szétszóródva élő ukránok legmagasabb szintű egyeztető fóruma az Ukrán Világkongresszus. A világon élő ukrán közösségeknek mintegy 300 civil szervezete vesz részt ezen a tanácskozáson. A kongresszust négyévente rendezik meg az ukrán diaszpóraszervezetek kezdeményezésére, az ukrán állam támogatásával. Ukrajna 1991-es függetlenné válása óta öt ilyen fórumra került sor. A legutóbbi, ötödik kongresszust 2011. augusztus 19–21. között tartották, 43 ország 287 delegáltja és 50 vendég, valamint az ukrán állam vezető tisztségviselőinek részvételével.

A hagyományos kongresszusoktól eltérő, rendkívül jól működő kapcsolati háló a világban szétszórt-ságban élő ausztrálokot összekötő Advance – Connecting Australians Globally, amelynek létrejötté az ausztrál kormány és a magánszektor közötti példás együttműködés eredménye. A hálózat 2002-ben nonprofit szervezetként jött létre az Amerikai Egyesült Államokban. Ma már számos irodája van szerte a világon, így New Yorkban, San Franciscóban, Hongkongban, Franciaországban és Londonban. Működését részben az állam, részben jótékonyági szervezetek és adakozó támogatók teszik lehetővé. Az Advance összefogja a határon túl élő mintegy 1 millió ausztrált a világ 90 országában, legfőbb célja pedig, hogy egy határokon átívelő, erős nemzeti tudás- és erőforráshálót hozzon létre. Tagjai az élet különböző területein sikereket elért külföldi ausztrálokból, ausztrál egyetemeken külföldön élő öregdiákjaiból, valamint – a nem szükségszerűen Ausztráliából származó – „Ausztrália barátai” áll. A hálózat számtalan kezdeményezést és programot indított már útjára és rendszeresen szervez csúcstalálkozókat különböző témákban.

Online közösségek építése

A diaszpórával való kapcsolattartás másik formája az online közösségek építése. Azerbajdzsán 2009-ben indította el a diaszpórával foglalkozó weboldalt, amely elsősorban hírportálként működik. Az oldal a hírek mellett információt nyújt az azeri kormányról, Azerbajdzsán történelméről, gazdaságáról, kultúrájáról, valamint külön szekcióban mutatja be az azeri diaszpóra történetét, földrajzi megoszlását és szervezeteit világszerte. A diaszpóraszekció a külhoniakról szóló törvényeket is ismerteti, a honlapra látogató megtudhatja azt is, mit tett és tesz Azerbajdzsán a külhoni közösségeiért.

Dél-Koreában hasonló projekt a 2010-ben indult Global Korean Network, amelynek célja egy egységes, online közösség kialakítása (www.korean.net). Az oldalakon rendszeresen olvashatók Koreáról szóló hírek, a diaszpórákötözések eseményeit ismertető, egy-egy sikeres életutat bemutató vagy éppen koreai nyelvtudást fejlesztő bejegyzések. Modellértékű a területen a OneVietnam nevű weboldal is,

1. DIASZPÓRAPOLITIKÁK A NAGYVILÁGBAN

amely a világban szétszóródva élő vietnamiakat és a vietnami kultúra iránt érdeklődőket köti össze. Elősegíti közöttük a párbeszédet az élet legkülönbözőbb területein, ösztönzi a kapcsolatfelvételt és kapcsolatépítést, legkülönlegesebb vonása pedig, hogy lehetővé teszi a tagok számára, hogy segítséget nyújtsanak az arra éppen rászoruló nemzettársuknak különböző típusú önkéntes munka keretében: egy-egy fordítás elkészítésével, a frissen bevándoroltak adóbevallásainak elkészítésében nyújtott segítséggel, esetleg anyagi támogatással.

Az online közösségépítésre a világ sok más országa is nagy figyelmet fordít. Hasonló elvekkel és funkciókkal működik az Overseas Singaporean Portal, az Overseas Chinese Network, a Jamaica Diaspora Connect vagy a Global INK.

Mint sok más területen, úgy a diaszpórával való kapcsolattartás terén is élen jár Írország. 2015-ben új kommunikációs csatornákat létesített az anyaország és a külföldön élők között. Ilyen csatorna a Global Irish Newsletter és Global Irish Twitter Account, nemrég pedig létrehozták a Global Irish Media Fundot, amelynek célja, hogy ösztönözze az ír diaszpóráközösségekről szóló, a külföldön élők sikereit, kihívásait bemutató minőségi tudósítások megjelenését. A Global Irish Media Fund támogat minden olyan hírügynökséget, újságírókat és tudósítókat, amelyek és akik hitelesen és magas színvonalon mutatják be a külföldön élő íreket és hatásukat az anyaország fejlődésére.

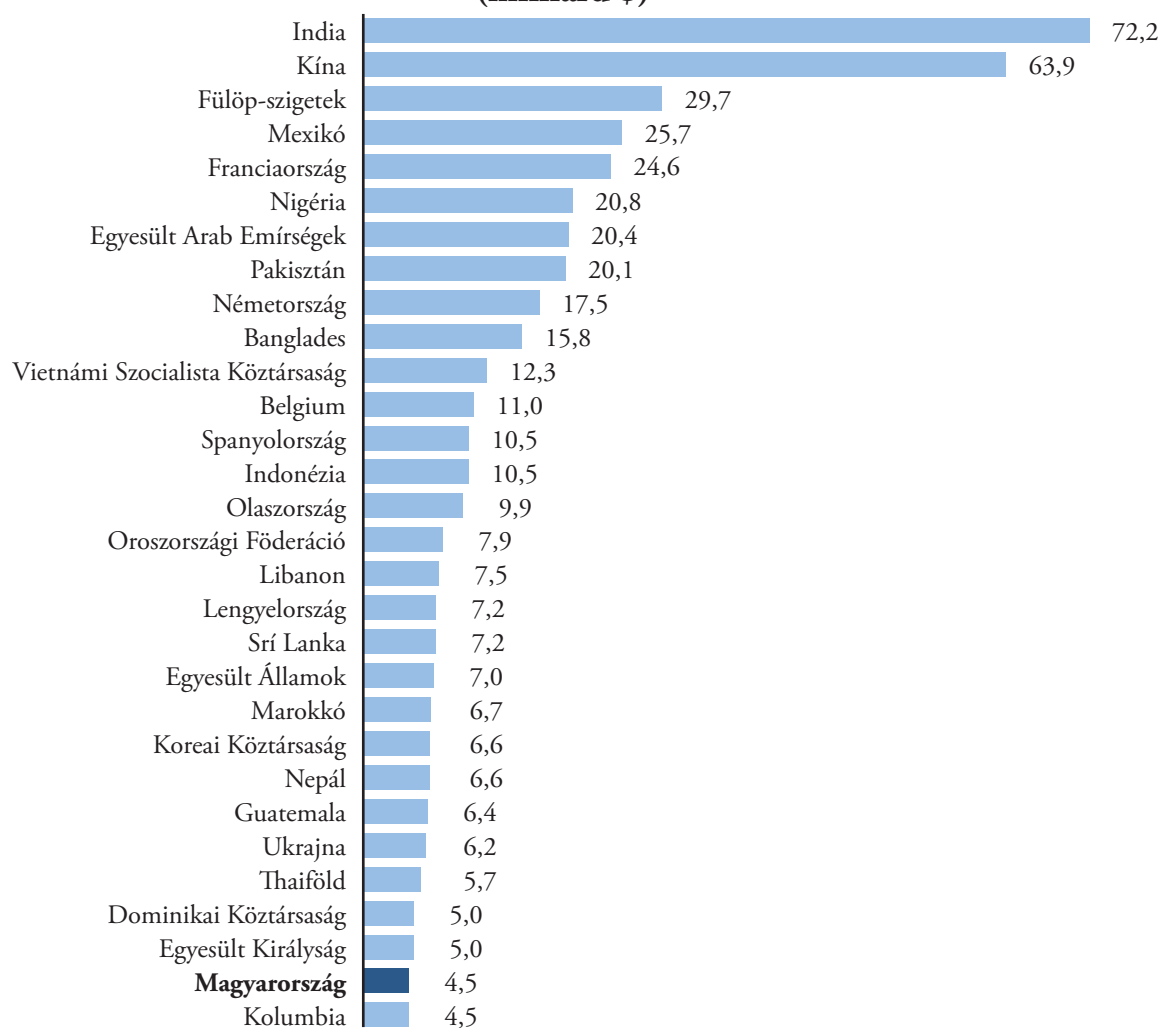
1.6. A diaszpóra bevonása az anyaország gazdasági életébe

Az utóbbi években irányváltás figyelhető meg a diaszpóráról érintő szakpolitikákban. Előtérbe került a gazdasági vonal, azaz a külföldön élő nemzettársak bevonása az anyaország gazdasági életébe. Ez az a trend, amelyet a világ vezető nemzetközi szervezetei is követendő irányként jelölnek meg, és arra biztatják az anyaországokat, hogy erősítsék kapcsolataikat a diaszpóráközösségekkel, csökkentsék az országukból történő agyelszívást és segítsék elő a magasan képzett külföldi nemzettársak körkörös bevándorlását (circular migration), amely révén az érintett külföldiek a jelenlegi tartózkodási vagy lakóhelyük mellett az anyaországban is tevékenységet folytathatnak. A Global Migration Group (GMG), az IOM és a Világbank külön munkacsoportot is létrehozott, hogy segítse a világ kormányait az elvándorlásban rejlő lehetőségek kiaknázásában, valamint a kivándoroltak és az anyaország közötti gazdasági kapcsolatok erősítésében.

Hazautalások

Egy diaszpóráközösség gazdasági erejének beszédes mutatója a hazautalások aránya. A Világbank által készített *Migration and Remittances Factbook 2016* szerint 2015-ben a világban a hazautalások mértéke meghaladta a 601 milliárd amerikai dollárt. Ebből mintegy 441 milliárd amerikai dollár hazautalás érkezett a fejlődő országokba. Huszonöt fejlődő országban ezek a hazautalások teszik ki az adott ország GDP-jének több mint 10%-át, és nagyban hozzájárulnak az egészségügy, az oktatás, a vállalkozói szféra és egyéb területeken történő beruházások növekedéséhez. 2015-ben a legtöbb hazautalás Indiába érkezett (72,2 milliárd amerikai dollár). A második helyen Kína áll (63,9 milliárd amerikai dollár), a harmadik a Fülöp-szigetek (29,7 milliárd amerikai dollár), a negyedik Mexikó (25,7 milliárd amerikai dollár), az ötödik pedig Franciaország (24,6 milliárd amerikai dollár). Magyarország a sorban a 29. helyet foglalja el. Abban, hogy ezek a hazautalások mennyiben járultak hozzá az adott ország GDP-jéhez, kisebb országok vezetnek, így Tadzsisztán (42%), Kirgizisztán (30%), Nepál (29%), Tonga (28%) és Moldova (26%). Azon országok között, amelyekből a legtöbb hazautalást indították, az Amerikai Egyesült Államok vezet (2014-ben ez az összeg meghaladta az 56,3 milliárd amerikai dollárt), a második helyen van Szaúd-Arábia, majd Oroszország, Svájc, Németország, az Egyesült Arab Emírségek és Kuvait következnek.

A legnagyobb mennyiségű hazautalásban részesülő államok, 2015 (milliárd \$)

A külhoniak hazautalásainak ösztönzésére az anyaországok számos módszert alkalmaznak: egyszerűsítik a határon túli nemzettársak származási országukba történő pénzügyi átutalásának folyamatát, jelentősen csökkentik az átutalások banki költségeit, adókedvezményekben részesítik a hazautaló külhoni nemzettársakat, hatékony csatornákat építenek ki a hazautalások könnyítése céljából, egyesek pedig külön képzéseket és programokat is szerveznek a hazautaló diaszpóratagok számára pénzügyi ismereteik növelése céljából.

A gazdasági együttműködést segítő programok és üzleti fórumok

Nemcsak a hazautalások arányát, hanem az üzleti kapcsolatokban rejlő lehetőségek kihasználását is érdemes megfigyelnünk egyes országok esetében. Dél-Koreában minden évben megrendezik a tengeren túli közösségek, valamint az anyaország piaci szereplőinek együttműködését segítő World Korean Business Convention találkozót, a koreai állampolgársággal nem rendelkező tengeren túli koreaiak számára pedig lehetővé teszik, hogy – bizonyos korlátozásokkal – gazdasági tevékenységet folytassanak, munkát vállaljanak az anyaországban. Litvániában hasonló célokat szolgál az Annual World Lithuanian Economic Forum, Kenyában pedig a 2010-ben alapított Kenya Overseas Business Alliance, amelyet elsősorban az anyaországban befektetni készülő diaszpóratagok számára hoztak létre. Chilében rokon program a 2005-ben indított Chile Global, amely egyeztető fórum a diaszpórában élő

1. DIASZPÓRAPOLITIKÁK A NAGYVILÁGBAN

sikeres chilei származású vállalkozók és vezetők között. A Chile Globalt koordináló titkárság felelős azért, hogy a külföldi chileieket összekösse az érdekeltektől anyaországi felekkel a tudományos, magán- vagy állami szektorban.

Gazdasági együttműködés terén is kiemelkedő példát jelent Írország. 2009-ben került sor a Global Irish Economic Forum első ülésére, melyen döntöttek a diaszpórában élő írek világhálózatának létrehozásáról (Global Irish Network). A hálózatnak mára körülbelül 250, szakmájában kiemelkedő sikereket elért tagja van, akik tapasztalataikkal, tanácsaikkal önkéntes alapon segítik az ír kormány munkáját. A Fórum 2011-es találkozásánál a gazdasági válságban megrendült Írország nemzetközi hírnevének visszaállítását, 2013-ban a munkahelyteremtés kérdését, 2015-ben pedig az ír világhálózatok működésének hatékonyabbá tételét vitatták meg. Egy másik program, a Farmleigh Fellowship céljai között szerepel olyan ír szakemberek képzése, akik szaktudásuk révén hatékonyan kapcsolják össze Írországot az ázsiai piaccal, továbbá egy gyakornoki program kiépítése ugyanebben a régióban. A ConnectIreland célja olyan külföldi vállalkozások (elsősorban KKV-k) azonosítása, amelyek Európában szeretnének terjeszkedni. A kezdeményezés arra biztatja a világban élő íreket, hogy lobbizzanak e cégek írországi letelepedése mellett, és jutalomként minden egyes újonnan létrejött munkahelyért 1500 euró közvetítői díjat kapnak. A ConnectIreland révén eddig több mint 2 200 új munkahelyet teremtettek Írországon belül, a 80 282 regisztrált, programban részt vevő összekötő („connector”) segítségével.

Litvániában a diaszpóra és anyaország közötti gazdasági kapcsolatok erősítésére fókuszáló kezdeményezés az Invest Lithuania és az Enterprise Lithuania. Mindkettő a litván gazdasági minisztérium alá tartozó nonprofit szervezet. Az Invest Lithuania feladatköre rendkívül kiterjedt: ingyenes tanácsadást és konzultációkat szervez azon külföldiek számára, akik érdekeltek a Litvániába való befektetésben, átfogó információt nyújt a litván munkaerőpiacról és lehetséges adókedvezményekről, felkutatja a lehetséges üzleti partnereket szerte a világon és látogatásokat szervez számukra anyaországi vállalatokhoz. A szervezet szorosan együttműködik számos ismert világcéggel, amelyek tervezik a Litvániában való terjeszkedést. Az Enterprise Lithuania küldetése hasonló: összefogja a világon élő litvánokat és elősegíti az új vállalkozások indulását az anyaországban. Szoros kapcsolatokat ápol a világban élő litván partnerszervezetekkel, képzéseket, konzultációkat szervez számukra és rendszeres piacelemzéseket készít.

A sor számos más példával folytatható. Örményországban még 1992-ben létrehoztak egy alapot „Hayastan” All-Armenia Fund néven a diaszpórából érkező hazautalások és adományok kezelésére. Az alap vezetője az Örmény Köztársaság elnöke, a kuratórium tagjai pedig az anyaország és az örmény diaszpóra vezetői és közéleti személyek közül kerülnek ki. Az alap szorosan együttműködik a diaszpóra egyházi, civil és jótékonyági szervezeteivel. Összesen 25 fiókintézete van, legfőbb célja a diaszpórából az anyaország számára érkező felajánlások egy helyen való kezelése és hatékony felhasználása.

Figyelemre méltó gazdasági kezdeményezés a 11 ázsiai tagországot összefogó Colombo Process, melynek célja a diaszpóratagok anyaországi munkavállalásának menedzselése. A programban 11 tagország – Afganisztán, Banglades, Kína, India, Indonézia, Nepál, Pakisztán, a Fülöp-szigetek, Sri Lanka, Thaiföld és Vietnam – és 8 célország – Bahrein, Olaszország, Kuvait, Malajzia, Katar, Dél-Korea, Száúd-Arábia és az Egyesült Arab Emírségek – vesz részt. A kezdeményezés legfőbb célja, hogy fórumot biztosítson a munkaerőt küldő és fogadó országok számára.

Kiemelkedően fontos a mintegy 35 millió fős kínai diaszpóra gazdasági szerepe is. A külföldi kínaiak által hazautalt pénzek, valamint az általuk kezdeményezett befektetések fontos szerepet játszottak a kínai gazdaság fellendülésében. Kína azonban – Tajvannal ellentétben – nem ismeri el a kettős állampolgárságot, ezzel sok esetben akadályozza a diaszpóra visszaköltözését.

A diaszpóra és az anyaország közötti magas szintű gazdasági együttműködés területén ki kell emelni a Fülöp-szigetek és a mintegy 10 millió fős diaszpóra kapcsolatát. Az évtizedek óta jelentős összegeket hazautaló diaszpórárt az anyaország az utóbbi időben számos kedvezményben részesítette: 1997-ben megreformálták az adótörvényt és adómentesítették a diaszpórában élő nemzetársak jövedelmét, lehetővé tették a külföldiek számára, hogy külföldről szavazzanak, elfogadták a kettős állampolgárságról szóló törvényt és egy sor a diaszpórárt segítő egyéb intézkedést hoztak.

1.7. Diaszpóradiplomácia

A nemzetközi szakirodalmat vizsgálva azt láthatjuk, hogy számtalan ország (fejlett és fejlődő egyaránt) használja a diaszpóráját nemzetközi kapcsolatai építésére. Az utóbbi évtizedekben egyre hangsúlyosabb a diaszpóradiplomácia, amelynek legfőbb célja az anyaország nemzetközi mozgásterének és befolyásának növelése a külföldi nemzetársak közösségein keresztül. A diaszpóradiplomácia használhat lobbicsoportokat, civil szervezeteket, médiafelületeket, de akár direkt befektetéseket is céljai elérésére.

India diaszpóradiplomáciája kiemelkedő. A rendkívül nagy és összetartó indiai diaszpóra tagjai a világ számos országának döntéshozó szerveiben és a világ vezető vállalataiban jelen vannak, és meglehetősen sokat tesznek az anyaország népszerűsítéséért és országimázsának erősítéséért. Lobbijukkal előmozdítják a kétoldalú találkozókat, a különféle szerződések és egyezségek megszületését. Elősegítik az együttműködést az anyaország és a befogadó ország között, melyre példaként szolgál a 2005-ös, az Amerikai Egyesült Államok és India között létrejövő nukleáris megállapodás, amelyet az Egyesült Államok kongresszusának indiai származású képviselői készítettek elő. India komoly hangsúlyt helyez a kétoldalú kereskedelmi megállapodásokra, amelyekben a diaszpóra szerepe szintén kifejezetten jelentős, ugyanis a külföldi indiaiak jelentik a hidat a két ország között.

Kína szintén élen jár diaszpóradiplomácia terén. Ennek megfelelően külön kormányzati megbízott foglalkozik a diaszpóra helyzetével és a külföldiekkel való kapcsolattartással, illetve szimbolikusan a törvényhozásban is léteznek fenntartott helyek a külföldi kínaiak képviseletére. A kínai diaszpóra jelentős mértékben járul hozzá a közvetlen külföldi működőtőke-beruházások beáramlásához és jelentős a szerepe a kínai nemzeti érdekek védelmében is. Talán kevésbé ismert tény, de a 2008-as pekingi olimpia elleni tüntetéseket komoly Kína melletti tüntetések is kísérték szerte a világon, amelyeket a helyi diaszpóra szervezett.

A diaszpóra anyaország melletti kiállításának és érdekérvényesítő erejének nagyszerű példája volt, amikor Franciaország 1998. május 29-én elfogadta az első világháború alatti örmény népirtás tényét. A törvény, amely véglegesen elismerte az örmény népirtást, Ankara nyomása miatt csak hosszú huzavona után, 2001. január 29-én lépett életbe. E törvény folytatásaként 2011. december 22-én a francia nemzetgyűlés megszavazta az örmény népirtás tagadásának büntetéséről szóló jogszabályt is. Ezekben a lépésekben óriási szerepe volt a Franciaországban élő örmény diaszpórának, amely a legnépesebb nyugat-európai örmény közösségek egyike, száma pedig – a becslések szerint – több mint félmillió fő. A francia kormány által hozott döntések jól példázzák az országban élő örmény diaszpóra erejét, egyúttal jelzik, hogy a francia kormány is fontos tényezőként tekint a helyi örmény közösségre. Hasonló eredményeket sikerült elérnie az Amerikai Egyesült Államokban és a Németországban élő örmény közösségeknek is, hatásukra ugyanis az örmény népirtás tényét az Egyesült Államok Kongresszusa, nemrég pedig a német Bundestag is elismerte.

1. DIASZPÓRAPOLITIKÁK A NAGYVILÁGBAN

Baszkföld, Spanyolország önálló autonóm közössége és a baszk diaszpóra is ebbe a sorba illeszkedik. A Baszk Autonóm Közösség erőteljesen használja diaszpóráját az autonómiáért folytatott harcában. A Latin-Amerikában és az Amerikai Egyesült Államokban élő baszkok rendkívül kitartóan tevékenykednek Baszkföld autonóm státuszának elismeréséért, és azért lobbiznak, hogy magas szintű találkozókat kezdeményezzenek Baszkföld vezetői és a világ befolyásos politikusai között. Lobbijuknak köszönhetően a baszk vezetőket számos latin-amerikai államfő és amerikai kormányzó fogadta az utóbbi években.

A diaszpóra erejére jó példa az amerikai kongresszusban működő etnikai alapú lobbicsoportok működése is. A különböző nemzetiségi érdekeket képviselő csoportok számos kongresszusi határozat és törvénymódosítás létrejöttéhez járultak hozzá. A zsidó, örmény, lengyel, ír, kubai és görög lobbicsoportok különösen aktívak. 1974-ben, amikor Törökország megszállta Ciprust, az amerikai görögök azért lobbiztak Washingtonban, hogy az Amerikai Egyesült Államok Görögország mellett lépjen fel, Törökországot pedig gazdasági és katonai embargóval sújtsa. Fellépésük komoly hatást gyakorolt az Egyesült Államok külpolitikájára. A kubai lobbicsoport szintén többször bemutatta erejét. Bill Clinton elnöksége alatt általánosan elfogadott nézet volt, hogy az Egyesült Államoknak liberálisabb pozíciót kell képviselnie Kubával szemben; az elnök azonban mégsem tette ezt, a kubai lobbicsoport miatt. Attól félt, hogy döntésével ellenszenvet vált majd ki a Floridában és New Jersey-ben élő kubai közösségek körében, és ez a következő választási eredményeken is meglátszik majd.

A diaszpóradiplomácia az utóbbi években Kenyában is erősödik, és az erősítése mint cél az ország diaszpórástratégiájában, a Kenya Vision 2030-ban is külön elemként szerepel. Kenya – a stratégiában meghatározott célkitűzések mentén – igyekszik a külföldön élő állampolgárok gazdasági és politikai kapcsolathálózatát az anyaország javára felhasználni, és minél szélesebb körben bevonni a külhoniakat a hazai folyamatokba.

1.8. Hazahívás

Számos diaszpórástratégiában felbukkan a külhonban élő nemzettársak hazahívása. Lettországból idén júliusban a pozitív országimázs kialakításáért felelős Lett Intézet „Akarom, hogy gyere vissza” címmel kampányt indított, amelynek célja, hogy minél több külföldre költözött honfitársat csábítson vissza Lettországba. A kezdeményezést a Lett Vállalkozók Szövetsége is támogatja.

A hazatelepülést ösztönző, sikeres kezdeményezés a Románia által indított Diaszpóra Start-Up program is. A program összesen 30 millió eurót biztosít a jelenleg még diaszpórában élő, de a közeljövőben hazatelepülni készülő román állampolgárok vállalkozókedvének ösztönzésére. Minden olyan külföldön élő román, aki hazatér és üzleti vállalkozásba fog, vállalkozásának elindításához 40 ezer euró támogatást kap. Mőd van további 10 ezer euró hazatelepülési segély folyósítására is. A támogatást azok vehetik igénybe, akik az elmúlt három évből legalább egy esztendő külföldön töltöttek. Ez a vállalkozói program tehát azoknak szól, akik Romániába visszatérve szeretnék kiaknázni a külföldön megszerzett üzleti és/vagy szakmai tapasztalataikat.

Oroszországban az Orosz Migrációs Hivatal először 2006-ban dolgozott ki programot az orosz diaszpórában élők anyaországba csábítása céljából: 2013-ig közel 100 ezer ember tért haza az anyaországba. A hazatérést biztosító támogatások köre kiterjed a visszatérők vízumának és utazási költségeinek a megtérítésére, képzések szervezésére és a vállalkozások elindításához szükséges anyagi támogatásra.

1. DIASZPÓRAPOLITIKÁK A NAGYVILÁGBAN

Örményország esetében hasonló kezdeményezés a RePat Armenia, amely egy 2012-ben alakult nem kormányzati, nonprofit szervezet. Célja, hogy az örmény diaszpóra (különösen a jól képzett szakemberek és vállalkozók) körében népszerűsítse a hazatelepülést, ezáltal pedig hozzájáruljon az örmény nemzet fejlődéséhez. A hazatelepülés ösztönzésére három fő módszert alkalmaz: hasznos információval látja el a diaszpórában élőket a hazatelepüléssel kapcsolatban, támogatásokat nyújt és programokat indít a hazatelepültek anyaországi integrációja céljából, valamint javaslatokat, tanácsokat fogalmaz meg a döntéshozók számára, hogy Örményországban „hazatelepülés-barát” légkör alakuljon ki. A szervezet honlapján rendszeresen megosztja a frissen hazatelepült örmények tapasztalatait a hazatelepülni készülőkkel, online szemináriumokat és videokonferenciákat szervez, szoros kapcsolatot ápol a diaszpóraszervezetekkel és bevonásukkal hazatelepülés témájú eseményeket és tájékoztató jellegű összefüggéseket szervez olyan helyszíneken, ahol nagyobb örmény diaszpóraközösség él. Segít a lehetséges munkahelyek felkutatásában és vállalkozások indításában, jogi segítséget nyújt, valamint folyamatosan bővülő és frissülő adatbázist működtet a hazatelepülőkről.

Az afrikai országokban alkalmazott, a hazatelepülést ösztönző kezdeményezések között figyelemre méltó a Homecoming Revolution, amelyet 2003-ban alapították. Nonprofit, független szervezet, amelynek legfőbb célja, hogy globális kampány segítségével – amelyet az Első Nemzeti Bank finanszíroz – elősegítse a kivándorolt afrikaiak hazatérését az anyaországba. A szervezet egy több mint 20 000 személyt összefogó globális hálózatot épített ki és hatékony csatornákat hozott létre a kivándoroltak megszólítása céljából. Weboldalt működtet, amelyen tájékoztatja a diaszpóratagokat az anyaországi történésekről és hasznos gyakorlati információkkal látja el őket. Értesíti a külföldön élőket a rendelkezésre álló anyaországi állásajánlatokról, blogot működtet, ahol a diaszpórában élők és a már hazaértek megoszthatják egymással tapasztalataikat, a hazatértek pedig beszámolhatnak itthoni sikertörténetükről. Nemzetközi karrier-kiállításokat szervez, ahol az afrikai munkaadók találkozhatnak a tehetséges, hazatérni vágyó, kivándorolt afrikaiakkal.

A külhoni nemzettársak hazacsábítását célzó projektek az utóbbi időben Bosznia-Hercegovinában is kezdenek fellendülni, ahol a diaszpóratagok hazaköltözési kedve – a felmérések szerint – bizalomra ad okot. Egy 2011-es, az IOM által készített felmérés szerint („To BiH or not to BiH”), a külföldön, diaszpórában élő képzett (56%-ban diplomás) fiatalok mintegy 51%-a tervezi a Bosznia-Hercegovinába való visszatérést.

2. A magyar diaszpórapolitika stratégiai célrendszere

A Magyar Kormány 2010-ben a magyar nemzet határokon átívelő újraegyesítését, valamint a magyar közösségek közti bizalom helyreállítását állította nemzetpolitikájának középpontjába. Az új nemzetpolitikai irányvonal egyik legfontosabb eleme volt annak megfogalmazása, hogy a diaszpórában élő magyar közösségek az egységes magyar nemzet egyenrangú tagjai. A szemléletváltás értelmében az általános nemzetpolitikai célok egyszerre vonatkoznak minden külföldi magyar területre – így a diaszpórára is –, emellett pedig a nemzetpolitikában külön figyelem irányul a magyar diaszpóra speciális helyzetére.

2011. november 24-én a Magyar Állandó Értekezlet X. ülésén a tagszervezetek tekintettel a Magyar Államnak az Alaptörvényben foglalt felelősségvállalására, elfogadták a *Magyar Nemzetpolitika – A nemzetpolitikai stratégia kerete* című stratégiai dokumentumot, amely komplex, átfogó iránymutatást tartalmaz a külföldi magyar társadalom számára releváns problémák orvoslására. A MÁÉRT tagszervezetei a dokumentum elfogadásával megállapodtak az abban megfogalmazott célok közös megvalósításában.

A dokumentum átfogó célként jelöli meg a magyar közösségek gyarapodását számbeli, szellemi, gazdasági és jogi tekintetben egyaránt: „A számbelileg gyarapodó közösség tagjainak száma nő, nem asszimilálódik, a pozitív szaporulat és a jó életminőség jellemzi. A szellemileg gyarapodó közösség tagjainak identitása erős, a közösségi normákat sajátjuknak érzik, versenyképes tudást birtokolnak, a közösség kultúrkincsét megőrzik és fejlesztik. A gazdaságilag gyarapodó közösség összehangolt fejlesztéssel, a rendelkezésére álló lehetőségek, a határon átnyúló kapcsolatok kihasználásával, jó elérhetőséggel, valamint a klaszterek összehangolt munkájával rendelkezik. A jogilag gyarapodó közösség jogait magabiztosan használja, azokat védi és szükség esetén ki kívánja terjeszteni.” Az átfogó cél elérése érdekében a dokumentum széles skálájú cselekvési területeket jelöl meg Magyarországon és a külföldi magyarság vonatkozásában. Tekintettel a diaszpórában élők speciális helyzetére, a magyar diaszpóra külön cselekvési területként került meghatározásra: a diaszpóra magyarságára való odafigyelés, a diaszpóra identitásának megerősítése a nemzetpolitikai stratégiai dokumentum kiemelt cselekvési területe. Magyarország elemi érdeke, hogy a világon bárhol élő magyarokat egyéni, illetve közösségi szinten is megszólítsa.

A diaszpórában élő magyarok helyzetelemzése tekintetében több szempontot is figyelembe kell vennünk. Ha a diaszpóra közösségeiről beszélünk, meghatározó szempont az egyén és a közösség viszonya. Ez alapján vannak szervezethez tartozó, illetve nem tartozó egyének. Akkor, ha valakinek van lehetősége, azonban mégsem fontos számára a magyarsága, csak egy megszólítási mód létezik: érdekeltté kell tennünk. Abban az esetben, ha valaki számára fontos a magyarsága, azonban a környezetében nincsen magyar szervezet, segítenünk kell, hogy a hozzá legközelebbi szervezet megtalálja, illetve tagjává váljon egy olyan közösségnek, amely tagjainak életkörülményei hasonlóak az övéhez.

A kivándorlás idejét tekintve figyelemmel kell lennünk arra a tényre, hogy a diaszpóra esetében olyan többedgenerációs leszármazottakról is beszélhetünk, akiknek sohasem volt közvetlen tapasztalata, élménye Magyarországról. Azoknak a többedgenerációs leszármazottaknak az esetében, akik

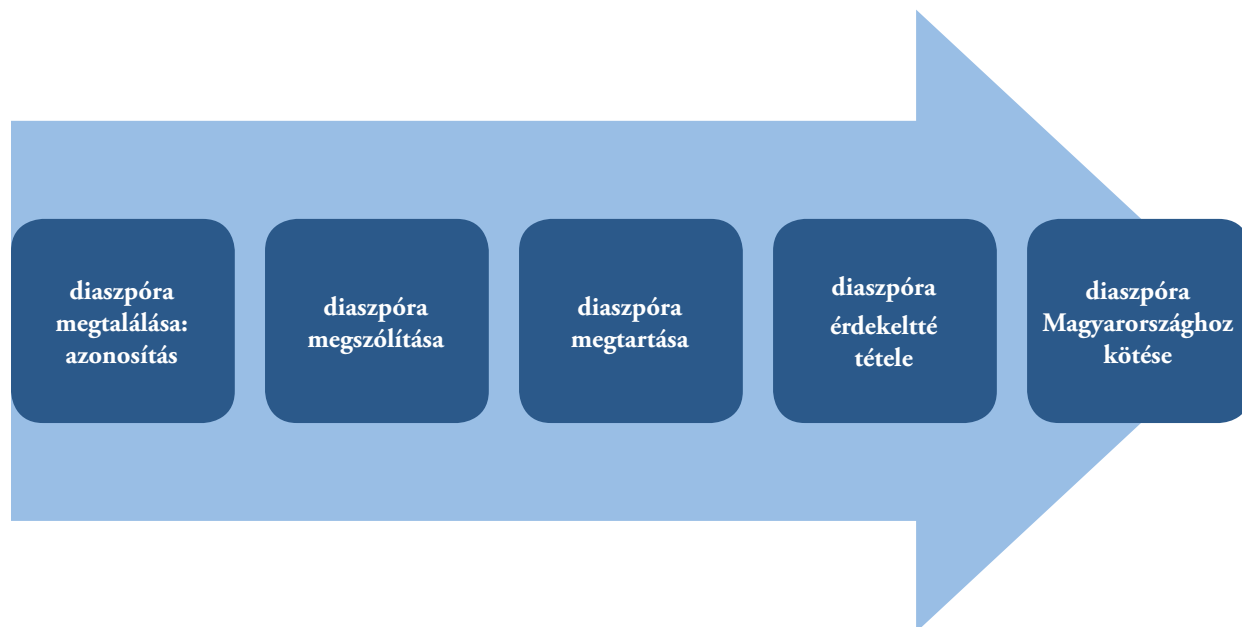
2. A MAGYAR DIASZPÓRAPOLITIKA STRATÉGIAI CÉLRENDSZERE

még beszélnek a magyar nyelvet, feltételezhetően a háttérben áll egy olyan szervezet, amely segíti őket ebben (többnyire az egyház, illetve a cserkészlet). Céljaink megfogalmazásánál figyelemmel kell lennünk azokra a diaszpórában élő többgenerációs leszármazottakra, akik nem beszélnek a magyar nyelvet. Segítenünk kell nekik megtalálni helyüket a közös munkában és a közös jövőben.

Fontos hangsúlyoznunk a diaszpórában élő gazdasági, tudományos, politikai elit szerepét. Ők sok esetben kapcsolatban állnak Magyarországgal, illetve a Kárpát-medencében élő magyarsággal. Hangsúlyoznunk kell azt is, hogy a diaszpóra egyes közösségei célzott támogatást nyújtottak a Kárpát-medencében élő magyar közösségeknek, azonban erről a segítségnyújtási folyamatról Magyarország nem tudott, illetve nem volt jelen központi koordináló szerepe. A célzott segítségnyújtási területek sokszor annak mentén alakultak ki, hogy az adott személyek, illetve közösségek vagy felmenőik mely régióból vándoroltak ki.

A diaszpóra tekintetében célzott figyelmet kell szentelnünk a Magyarországot újonnan elhagyókra. Ehhez egyrészt tagjává kell válniuk az adott magyar diaszpóraszervezetnek, másrészt Magyarországhoz kötő programokkal kell megszólítanunk őket. Ezzel a kategóriával elsődleges célunk az, hogy néhány éven belül hazaköltözzenek Magyarországra.

A diaszpórárt érintő stratégiai célrendszer elemei egymás kiegészítői:

A következő fejezetekben átfogó képet nyújtunk arról, hogy 2011 óta milyen konkrét programok, intézkedések valósultak meg ezen célok elérése érdekében. Ezen összegzés elvégzését követően pedig olyan kitörési pontokat jelölünk meg, amelyeknek beépítésével teljesebb lehet a diaszpóra tekintetében megfogalmazott célok érvényesülése.

3. A diaszpóra megtalálása: azonosítás

Minden stratégiai tervezés alapja az intézkedésekkel elérni kívánt célcsoport meghatározása. A magyar diaszpórapolitika kiindulópontja a világ számos országában szétszóródott magyarsággal kapcsolatos információk összegyűjtése. Az alábbiakban a diaszpórában élő magyarság létrejöttének szakaszait, létszámát és intézményrendszerét tekintjük át.

3.1. Történeti áttekintés

A magyar diaszpóra társadalmi és intézményes kereteinek kialakulásában négy egymást követő, de lényegében eltérő szakaszt különböztetünk meg, a különböző korszakok emigrációs folyamatainak jellege, valamint diaszpórára gyakorolt hatása szerint. Az első szakasz az első világháborút megelőző korszakot, a második a két világháború közötti húsz esztendő, a harmadik a második világháborút követő éveket, valamint a magyarországi államszocializmus idejét, végül a negyedik a jelenkort, azaz a kétpólusú világrendszer megszűnésétől napjainkig tartó időszakot jelöli.

Első szakasz: paraszti exodus

Az első magyar szervezett kolóniák a 19. század végén jelentek meg, főként annak a föld nélküli parasztokból álló tömeges kivándorlási hullámnak a következtében, mely a történeti Magyarország egyes régióinak szinte teljes elnéptelenedését, a világban pedig szétszórt magyar diaszpórák közösségek kialakulását eredményezte. Az 1870-es évektől az első világháború kitöréséig közel 2 millió magyar állampolgár vándorolt ki a tengerentúlra, esősorban gazdasági, egzisztenciális okok miatt. Többségük a 20. század első évtizedében hagyta el az országot. A történeti Magyarország területéről elvándorolók között a magyar nemzetiségűek részaránya alig haladta meg a 25%-ot, a befogadó országok azonban egy kategóriába sorolták őket az Osztrák–Magyar Monarchiából származó más nemzetiségű (német, szlovák, román, rutén, szerb, horvát stb.) bevándorlókkal. Az etnikailag heterogén migrációs hullámmal elvándoroltak háromnegyede férfi, ennek szintén háromnegyede fiatal, 20 és 49 év közötti volt (az 50 évesnél idősebbek aránya nem érte el a 3%-ot sem).

Ebben az időben születtek az első népvándorlást szabályozó hazai törvényrendeletek, valamint az Újvilágban letelepedő magyarokról szóló első tudományos jellegű beszámolók. Mindemellett megjelent a diaszpórában a magyar sajtó.

A 19–20. század fordulójára kiteljesedő európai migráció nem volt egyirányú. A visszatelepítési akciók, valamint a befogadó országok gazdasági helyzete jelentősen befolyásolta a végleges letelepedés szándékát. A magyarországi statisztikák szerint 1899 és 1913 között a kivándorlók közel negyede visszatért szülőföldjére.

Második szakasz: határon túlról tengerentúlra

Az első világháború után a Kárpát-medencéből elvándorolt magyarok túlnyomó részét a trianoni békeszerződés következtében Magyarország határain kívülre került magyarok alkották. Míg más kelet-közép-európai nemzetiségű kolóniák, anyaországuk folyamatos támogatásának köszönhetően, viszonylag gyorsan kialakították szervezeteiket az őket befogadó országokban, addig a magyar állam sokáig

3. A DIASZPÓRA MEGTALÁLÁSA: AZONOSÍTÁS

tétlenül figyelte a döntő többségében román, csehszlovák és szerb–horvát–szlovén (később jugoszláv) útlevelemmel rendelkező magyarok ilyen irányú törekvéseit. Az ország vezetői csak az 1920-as évek második felétől kezdték el támogatni a távolabbi diaszpórák közösségeket, főképp az újonnan kivándoroltak kommunista szervezkedésektől mentes kezdeményezéseit. Az anyaországi támogatás eredményeképpen sorra jelentek meg új magyar egyesületek, hétvégi iskolák és felekezetek szerte a világon.

Harmadik szakasz: társadalompolitikai megosztottság

A magyar diaszpóra fejlődéstörténet harmadik szakaszát a felekezeti és politikai megosztottság, valamint az anyaországtól való eltávolodás jellemezte. A második világháború után tapasztalt vallási csoportok közötti szétválást tovább súlyosbította a politikai hovatartozás kérdése, amely Magyarország szovjet megszállását és az államszocializmus kialakítását követően meghatározóvá vált. Az egymást követő, de eltérő okok és körülmények között kialakult, sokszor egymással ellentétes nézeteket valló '45-ös és '47-es, valamint az '56-os magyar politikai emigrációs hullámokkal érkezők többsége elutasította a kolónián belüli baloldali csoportokat, és a kommunista rendszerrel szembeni sikeres fellépés egyik alapvető feltételének tartotta saját maga önálló politikai erőként való megjelenését. Mindez a régebben működő magyar szervezetek szétválásához és új szervezetek alapításához vezetett.

Mindemellett Magyarországon az emigránsokat (akiket ebben az időben disszidensnek neveztek) a negatív állami propagandán felül a törvény is büntette: először magyar állampolgárságuktól (1947/X. tc.) majd teljes vagyonuktól (1948/XXVI. tc.) fosztották meg őket.

Bár a '45-ös, '47-es és '56-os emigrációs hullámok után a magyar emigráció (Magyarországról és a határon túli magyaroktól) nem szűnt meg, ilyen méretű és időben körülhatárolható exodus azóta nem volt.

Negyedik szakasz: diaszpóra kontra új migráció

A magyar diaszpórák közösségek életében a második világháború után kialakult megosztottság jelei ugyan még ma is fellelhetők, az abból fakadó konfliktusok azonban napjainkra konszolidálódtak. A világban szétszóródott magyar közösségek emigrációs jellege idővel elhalványodott. Újabb tömeges magyar migrációs hullámok érkezése híján, a helyi közösségeknek szembe kellett nézniük a kulturális asszimiláció folyamatával, mely a többségi társadalomba való beolvadáshoz, így a Kárpát-medencén kívüli magyar közösségi élet megszűnéséhez vezethet. Ennek elkerülése érdekében több új diaszpóra-szervezet jött létre egymással korábban szembenálló szervezetek egyesülésével vagy azok helyébe lépve.

Az új magyar emigráció – a klasszikus kivándorlási hullámokkal összevetve – arányaiban kisebb, időben jobban eloszlik, s inkább gazdasági, mint politikai jellegű. Az 1990-es években megtorpant magyar emigráció a 2000-es évek második felében – kiváltképp a 2008-as gazdasági válság kirobbanását követően – felélénkült. A magyar emigrációt tovább gyarapítja a határon túli magyarok Nyugat-Európába és a tengerentúlra történő elvándorlása, mely az utóbbi években szintén növekvő tendenciát mutat.

Az újonnan kivándorlókról azonban még nem tudhatjuk: diaszpórává válnak-e vagy sem? Képesek lesznek-e integrálódni az őket befogadó ország társadalmába vagy továbbvándorolnak? A helyi magyar diaszpóra közösségi életében részt vesznek-e vagy kívül maradnak? Magyar identitásukat továbbadják-e gyermekeiknek vagy asszimilálódnak? A diaszpóralétet az „idegenben élés” tartóssága jellemzi. Arra a kérdésre, hogy az új emigrációs folyamatok a világban szétszóródott magyar diaszpórák közösségeket gyarapítják-e vagy sem, csak az idő adhat választ.

3. A DIASZPÓRA MEGTALÁLÁSA: AZONOSÍTÁS

3.2. A diaszpórában élő magyarok száma

A diaszpórában élő magyarok száma körülbelül 2,5 millió fő, ám a pontos és teljes körű meghatározást több tényező is nehezíti. Gondot okoz, hogy a határváltoztatásoknak köszönhetően az anyaországtól elszakított területeken maradt magyarokat az adott ország állampolgáraként emigrálók között vették nyilvántartásba. A Kárpát-medencén kívül, Európában élő magyar közösségek számszerű meghatározását az Európai Unióhoz való csatlakozásunk óta a szabad mozgás lehetősége tovább bonyolítja. A külföldi országok népszámlálási adatainak összevethetősége is gondot jelent, az egyes statisztikai hivatalok ugyanis sokszor eltérő módszertannal, különböző mintavétellel dolgoznak, és állampolgárság, születési hely vagy nemzetiség alapján kategorizálnak. Az országok jelentős hányadában egyáltalán nem érhetőek el adatok vagy csak több éves késéssel. Ezen túl az egyes államok azokat a nemzetiségeket, amelyek száma az adott országban nem számottevő, az egyéb nemzetiségűek kategóriájába sorolja, így az összesített számból nem olvasható ki, hogy pontosan mekkora az ott élő magyarok aránya.

A diaszpórában élő magyarok számának meghatározásához három fő forrás áll rendelkezésünkre. Az adatgyűjtés során először áttekintettük a külföldi országok 2011–2016 közötti népszámlálási adatait, külön gyűjtve aszerint, hogy az adott statisztikai hivatal születési ország, állampolgárság vagy nemzetiség alapján végezte el az adatok összeírását. A Nemzeti Önismeret, MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság 2011-es becslést számadatait is figyelembe vettük. A harmadik pillért a Központi Statisztikai Hivatal (továbbiakban: KSH) által rendelkezésünkre bocsátott Eurostat adatok jelentik. A KSH magyar állampolgárok elvándorlására és visszavándorlására vonatkozó statisztikai adatai jelenleg három különböző forrásból származnak. Egyrészt az Országos Egészségbiztosítási Pénztár TAJ-rendszeréből, ahol a bejelentett kivándorló és visszavándorló Magyarországon született magyar állampolgárok adatait tartják nyilván. Másrészt a tükörstatisztikák adataiból, vagyis az Európai Unió tagállamaira vonatkozóan elsősorban az Eurostat nemzetközi vándorlásstatisztikára vonatkozó statisztikai tábláiból, harmadrészt a különböző társadalomtudományi kutatásokból. A Magyarországot elhagyóknak bejelentési kötelezettsége van a hivatalos szervek felé, ennek azonban gyakran nem tesznek eleget, így a hazai hivatalos statisztikában megjelenő kivándorló magyarok száma messze elmarad a tükörstatisztikákban nyilvántartott magyar állampolgárokra vonatkozó adatoktól. Az Eurostat nemzetközi vándorlásstatisztikára vonatkozó statisztikai táblái sem adnak teljes képet a nemzetközi vándorlási folyamatokról, mivel a statisztikai adatok az Eurostat rendszereiben sem érhetőek el minden tagállamra vonatkozóan, így például olyan, Magyarország szempontjából meghatározó célországok esetében, mint az Egyesült Királyság vagy Ausztria. Ezekre az országokra vonatkozó adatok azért nem jelennek meg az Európai Unió statisztikai hivatalának honlapján, mert az adott tagállam által gyűjtött és publikált adatok minősége nem felel meg az Eurostat statisztikai adatgyűjtésre vonatkozó előírásainak. Annak érdekében, hogy ilyen, a magyar állampolgárok szempontjából meghatározó célországokra is rendelkezésre álljon tükörstatisztika, szükséges az egyes nemzeti statisztikai hivatalok által publikált adatok figyelembevétele is.

3. A DIASZPÓRA MEGTALÁLÁSA: AZONOSÍTÁS

A diaszpórában élő magyarok száma					
Ország	Külföldi országok népszámlálási adatai 2011–2016.			MTA	KSH
	Születési ország szerint	Állampolgárság szerint	Nemzetiség szerint	Becsült adatok	Eurostat 2015
USA			1 411 131	1 400 000	
Kanada			316 760	267 000	
Brazília				75 000	
Argentína				40 000	
Venezuela				4 000	
Uruguay				3 000	
Chile				2 000	
Izrael				200 000	
Dél-Afrikai Köztársaság				4 000	
Ausztrália	19 091		69 167	65 000	
Új-Zéland			1 482		
Ausztria	55 323	46 196	60 113	90 000	54 939
Belgium			6 464	15 000	6 359
Bulgária					153
Csehország		3 135	9 049	20 000	2 304
Dánia	5 170	4 343		4 000	3 846
Egyesült Királyság	80 000			30 000	86 519
Észtország					50
Finnország	2 248		1 968	1 000	1 879
Franciaország				40 000	
Hollandia			22 080	12 000	11 223
Írország	7 413		8 034		7 768
Izland		79			200
Lengyelország		1 668			
Lettország					25
Liechtenstein		44			43
Litvánia					23
Németország		178 221		120 000	150 712
Norvégia			8 316	4 000	3 144
Olaszország		8 034		10 000	7 708
Oroszország			2 781		
Portugália					482
Spanyolország	8 049		8 265	1 000	
Svájc				20 000	14 882
Svédország	16 531			27 000	6 297
Törökország					459

3. A DIASZPÓRA MEGTALÁLÁSA: AZONOSÍTÁS

A legnagyobb számú magyar diaszpóráközösség az Amerikai Egyesült Államokban él, a 2015-ös amerikai népszámlálási adatok alapján 1 411 131 fő. Az ország délnyugati felében Kalifornia, északkeleti részén New York és Ohio államokban élnek a legnagyobb számban magyarok. Kanadában szintén jelentős számú magyar kolónia él, a 2011-es kanadai népszámlálási adatok alapján összesen 316 760 fő. Ennek körülbelül a fele, 148 960 magyar él Ontario államban, Toronto városban és környékén. A Dél-Amerikába kivándorolt magyarok esetében nincsenek pontos számadatok, körülbelül 125 000 főre becsülik az ott élő magyarok számát. Ennek legfőbb oka, hogy a latin-amerikai országok népszámlálásai során csak a jelentősebb, őshonos népcsoportokat tartják nyilván. A dél-amerikai magyarok legnagyobb arányban Brazíliában és Argentínában élnek, de Venezuelában, Uruguayban és Chilében is található magyar diaszpóra. A magyar közösség jelentős központjai Buenos Aires, Sao Paulo és Caracas.

Izraelben és a Dél-Afrikai Köztársaságban szintén jelentős a magyar diaszpóra, az említett országok statisztikai hivatalainak adatai alapján azonban nem lehet pontosan meghatározni az ott élő magyarok számát. Az izraeli hatóságok leginkább vallási alapon (zsidók, nem zsidók) különböztetik meg a lakosságot. A Dél-Afrikai Köztársaság børszín és nyelv alapján kategorizálja a lakosságot, ez utóbbinál azonban csak az ország hivatalos nyelveit tartják számon. Az izraeli magyar diaszpóra megközelítőleg 200 000 fő, míg a Dél-Afrikai Köztársaságban 4000 főre becsülik a magyarok számát.

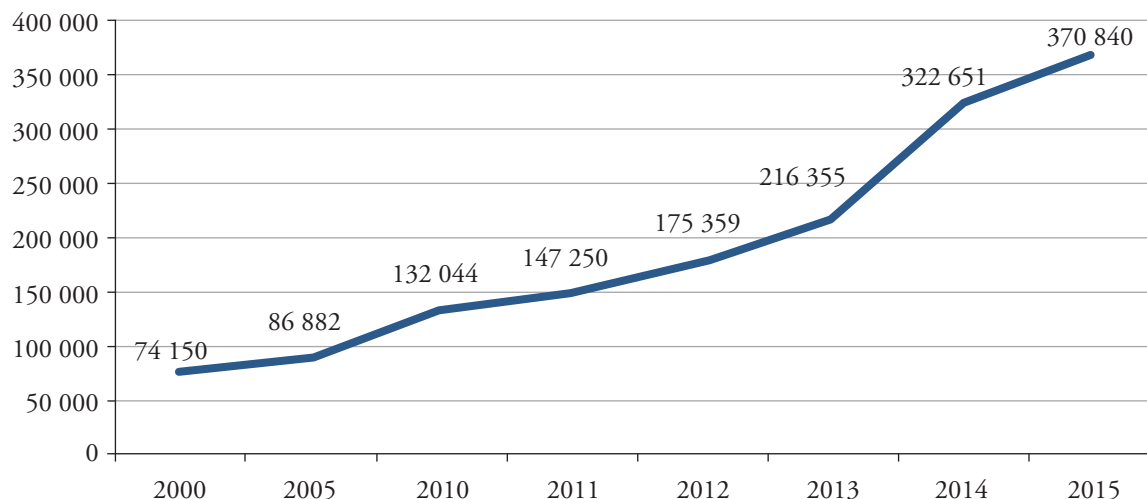
Jelentős magyar kolónia él Ausztráliában, a 2011. évi ausztrál népszámlálási adatok alapján 69 167 fő. A magyar diaszpóráközösség Új-Dél-Wales, Victoria és Queensland államokban, elsősorban Sydney, Melbourne és Adelaide városokban él. Az új-zélandi hatóságok 2013-ban 1482 magyar származásút regisztráltak.

Az egyes európai országokra vonatkozó számadatok eltéréseket mutatnak, ha a külföldön élő Magyarországon születetteket, a magyar nemzetiségűeket vagy a külföldön tartózkodó magyar állampolgárok számát és újkori vándorlási folyamatait vizsgáljuk. Az európai magyar diaszpóra főként Németországban összpontosul, itt 178 221 magyar állampolgár él. Az Egyesült Királyságban a születési ország alapján 80 000 főre becsülik a magyarok számát, míg az osztrák statisztika alapján 60 113 magyar nemzetiségű él Ausztriában. Jelentős számú magyar, 22 080 fő található Hollandiában és 16 531 Magyarországon született él Svédországban. Franciaországban pontos számadatok nincsenek, mivel a francia statisztikai hivatal nem tesz különbséget a lakosok között nemzetiségi alapon. A norvég népszámlálás igen részletesen foglalkozik a nemzetiségekkel, külön vizsgálják a külföldön és a már Norvégiában született másod- és harmadgenerációs leszármazottakat is, különböztetve aszerint, hogy nagyszüleik, szüleik, vagy csak az egyik szülő ágán tartoznak az adott nemzetiséghez.

Az egyes európai országokban tartózkodó magyar állampolgárok száma az Eurostat által vizsgált 2000–2015 közötti időszakban folyamatos növekedést mutat, az országot elhagyók száma 74 150 főről 370 840-re nőtt. Az elvándorlási folyamatban tapasztalt jelentősebb erősödés visszavezethető arra, hogy a 2010. évi igazgatási eljárások során végrehajtott nyilvántartási ellenőrzések hatására a magyar állampolgárok gyakrabban tesznek eleget a bejelentési kötelezettségüknek és jelzik külföldre távozásukat az OEP-nél. Figyelembe véve azt a kutatási megállapítást, hogy a magyar állampolgároknak mintegy 20%-a vándorol Európán kívüli területekre, szakértői becslésként megállapítható, hogy összesen mintegy 440 ezer fő magyar állampolgár tartózkodott vagy szándékolta külföldön tartózkodni 2015. január 1-jén legalább egy év időtartamra.

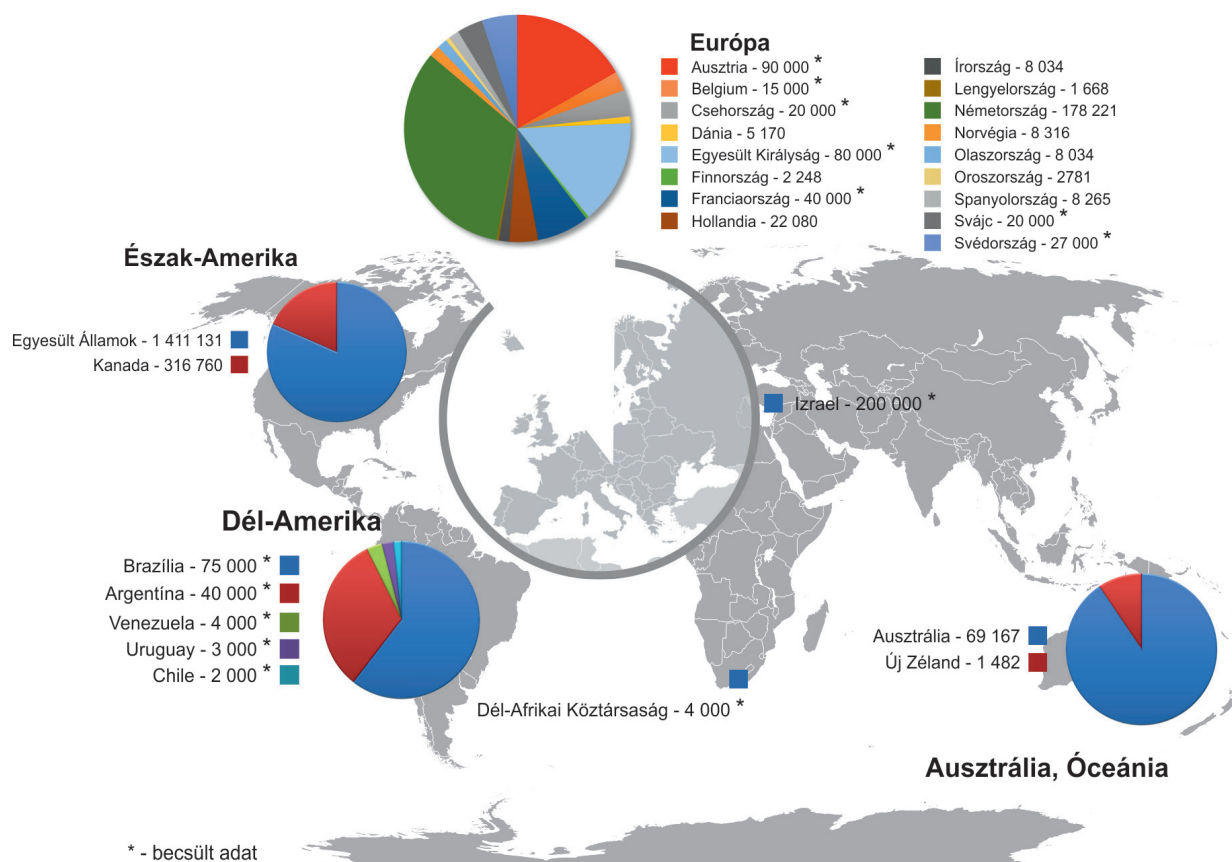
3. A DIASZPÓRA MEGTALÁLÁSA: AZONOSÍTÁS

Az európai országokban élő magyar állampolgárok számának változása

Adatok forrása: KSH/Eurostat

Az általunk készített világtérképen igyekeztünk a legpontosabb képet nyújtani az egyes országokban tartózkodó magyarok számáról. Ennek elkészítéséhez a külföldi országok 2011–2016 közötti népszámlálási adatait használtuk fel, külön jelölve azokat az országokat, ahol csak becült adataink vannak. Ahol több számadat is rendelkezésünkre állt, ott a magasabb értéket vettük figyelembe, mivel ezek közelítik meg pontosabban az adott országban élő, Magyarországról és a szomszédos országból elszármazottak számát.

3. A DIASZPÓRA MEGTALÁLÁSA: AZONOSÍTÁS

Hazatérő magyar állampolgárok

A 2011. évi népszámlálás során 190 204 olyan személy került összeírásra Magyarországon, aki korábban külföldön élt legalább egy évig, de visszatelepedett hazánkba. Az 1945–1980-as években a szocialista államberendezkedés hatására főként Oroszországból, Iránból, Mongóliából, Egyiptomból, Németországból és Ausztriából tértek haza magyarok nagyobb számban. 1981-től a rendszerváltozásig Németország, Oroszország, Algéria, Líbia, Irak és Ausztria voltak a legjelentősebb országok a visszavándorlás szempontjából. Igazi változás 1990-től figyelhető meg: egyre többen tértek haza az Amerikai Egyesült Államokból, Kanadából, majd 2004-től Nagy-Britanniából. A 2010-től 2015-ig terjedő időszakban a kivándorlás mértéke mellett a magyar állampolgárok visszavándorlása is párhuzamos növekedést mutat.

3.3. A magyar diaszpóra intézményrendszere

A diaszpóraszervezetek a világban szétszóródott magyarságot jelenítik meg intézményes formában, egyúttal pedig keretet biztosítanak a magyar identitás megőrzésére sokszor több ezer kilométerre az anyaországtól. A társadalmi, kulturális szervezeteken és ernyőszervezeteken kívül a magyar kultúra és nyelv megőrzését szolgálják a cserkészcsapatok, az egyházak, a magyar nyelvű médiumok és a hétvégi iskolák. Ezek együtt alkotják a magyar diaszpóra intézményrendszerét.

Társadalmi és kulturális szervezetek

Az 1980–1990-es években megsokszorozódott azoknak a magyar diaszpóraszervezeteknek a száma, amelyek a régebben működő szervezetek egyesülésével jöttek létre. Újabb tömeges magyar migrációs hullámok érkezése híján, a helyi közösségeknek szembe kellett nézniük a kulturális asszimiláció folyamatával, mely a többségi társadalomba való beolvadáshoz és így a Kárpát-medencén kívüli magyar közösségi élet megszűnéséhez vezethet. Ennek elkerülése érdekében olyan társadalmi és kulturális intézmények kialakítására volt szükség, amelyek lehetővé teszik a nemzeti alapon szerveződő diaszpóra-közösségek hosszú távú fennmaradását.

Az új szervezeti élet a diaszpóra nagyobb kulturális központjaiban létrehozott Magyar Házakban öszszepontosult, melyek fokozatosan a helyi magyar közösségek bástyáivá váltak. A több magyar szervezetnek is otthont adó központok nemcsak a térségben élő magyarok identitásának megtartását segítik, hanem a többségi társadalom számára is nyitott, a magyar kultúrát általánosan ismertető rendezvényeket is tartanak.

A kétpólusú világrendszer megszűnését követően a globalizáció folyamatai lehetővé tették a földrajzilag széttagolt diaszpóraközösségek államhatárokat átívelő dinamikus kapcsolathálójának kiszélesítését és megerősítését. Az így létrejött ernyőszervezetek között kell megemlíteni az Európában a 2001-ben megalakult Nyugat-Európai Országos Magyar Szervezetek Szövetségét (NYEOMSZSZ), a tengerentúlon pedig a 2004-ben alapított Latin-Amerikai Magyar Országos Szervezetek Szövetségét (LAMOSZSZ).

Egyházak

A diaszpórában működő egyházak jelentős történelmi múlttal büszkélkedhetnek. A tengerentúli régiókban – különösen Észak-Amerikában – a magyar felekezetek jelenléte majd egy évszázadra nyúlik

3. A DIASZPÓRA MEGTALÁLÁSA: AZONOSÍTÁS

vissza. Míg az Amerikai Egyesült Államokban és Kanadában a ma is működő magyar egyházak zömét még az első világháborút megelőző nagy gazdasági kivándorlás korszakában alapították, addig Dél-Amerikában – elsősorban Argentínában és Brazíliában – gyökereik az 1920–1930-as évekre vezethetők vissza, Ausztráliában pedig az 1940–1950-es évtizedek fordulójára.

Más nagyobb diaszpórák közösségeivel ellentétben a világban szétszórtságban élő magyarok vallásilag igen sokszínűek. A nagyobb számú római katolikus és református közösségeken kívül saját egyházközösségekkel rendelkeznek a magyarországi görög katolikusok, zsidók, evangélikusok, baptisták és más, kisebb vallási csoportosulások is. Megbízható adatok hiányában nem tudjuk pontosan felmérni, hogy a különböző felekezetekhez hányan tartoznak. Mára az egykori bevándorolt egyházak egyre inkább a területi egyházak szerepét látják el, azaz nem csupán az egy helyről kivándorolt híveket tömörítik, hanem sokkal inkább egy-egy városrész lakóit. Több vallásos közösségben – amelyeket a hívek etnikailag heterogén összetétele jellemez – az istentiszteletek már a többségi társadalom nyelvén zajlanak. Ugyanakkor elmondható, hogy a diaszpórában élők magyar identitása megőrzésének biztos alapját továbbra is az egyházak köré épülő közösségek jelentik.

Cserkészzet

Az első külföldi magyar cserkészcsapatok a második világháborút követően az ausztriai és németországi menekülttáborokban jöttek létre. Az úgynevezett dipik (az angol DP, *displaced person* rövidítéséből) hamar ráeszméltek arra, hogy helyzetük nem fog egyhamar rendeződni, így már a menekülttáborokban elkezdték megszervezni a kiskorúak oktatását az egyházak segítségével. Az ideiglenesen létrehozott iskolákkal és egyházakkal karöltve újjáéledt a magyar cserkészzet is. Intézményes keretek között a cserkészzet újraszervezését külföldön az 1946-ban alapított Teleki Pál Cserkész Munkaközösség segítette. Miután az 1912-ben létrehozott Magyar Cserkészszövetséget 1948-ban megszüntették, a Munkaközösség felvette a Magyar Cserkész Szövetség nevet, amely egy darabig Száműzött Magyar Cserkész Szövetség (Hungarian Scout Federation in Exile) néven is működött. Székhelyét 1950-től az Amerikai Egyesült Államokban alakította ki. Végül 1989-ben Külföldi Magyar Cserkészszövetség (Hungarian Scout Federation in Exteris) névre keresztelték, mely jelenleg a világ négy földrészén több ezer diaszpórában élő magyar cserkészt fog össze.

Hétvégi magyar iskolák

A diaszpórában a magyar oktatás legfontosabb bázisai évtizedeken keresztül az egyházközösségek, a Külföldi Magyar Cserkészszövetség, valamint a hozzájuk kapcsolódó hétvégi iskolák voltak, de az utóbbi évek kivándorlási hullámainak köszönhetően egyre több civil szervezetek által alapított iskola működik. Az iskolák elsődleges célja a magyar nyelv és kultúra ismereteinek átadása az emigráció másod-, harmad vagy akár negyedgenerációs fiataljainak. A helyi oktatási intézmények, illetve önkormányzatok csak néhány országban – Finnországban, Kanadában, Németországban, Svédországban – ösztönzik vagy támogatják a bevándoroltak anyanyelvi oktatását. Az egyik legkidolgozottabb ilyen típusú program a Bajor Szabadállamban és a Baden-Württemberg tartományban megvalósuló konzuli modell.

A diaszpórák közösségeiben információink szerint jelenleg 211 magyar iskola működik: 135 Európában, 49 Észak-Amerikában, 17 Ausztráliában, 7 Latin-Amerikában, Izraelben, a Dél-Afrikai Köztársaságban és az Egyesült Arab Emírségekben pedig 1-1. Az iskolák nagysága nagyon eltérő: míg egyes intézmények esetében több százas, addig máshol csupán 10 fő alatti a diáklétszám. Eltérő módszereket alkalmaznak azokban a közösségekben, ahol a magyar mint származási nyelv tanulása a harmadik-

3. A DIASZPÓRA MEGTALÁLÁSA: AZONOSÍTÁS

negyedik generációban történik, és ahol a frissen kivándoroltak gyerekei képezik a magyar óvodások és iskolások többségét. Azok számára, akik ideiglenesen tartózkodnak külföldön, fontos, hogy az oktatás a magyar iskolai rendszerhez közelítsen, hogy a későbbiekben könnyebben vissza tudjanak integrálódni a magyar közoktatásba, esetleg az egyetemi oktatásba.

A diaszpóra országában az oktatást – a legtöbb esetben – önkéntes munkában, képzett vagy képzéssel nem rendelkező pedagógusok végzik. Az utóbbi években több országban – Svédországban, Németországban, az Egyesült Királyságban, Ausztráliában, Kanadában és az Amerikai Egyesült Államokban – pedagógusszövetségek alakultak, amelyek konferenciákat és továbbképzéseket szerveznek. A hétvégi magyar iskolák oktatóinak nyújtanak segítséget a Balassi Intézet, a Pannon Egyetem, a Nyugat-Magyarországi Győri Óvónőképző Kar, valamint a Debreceni Nyári Egyetem programjai is.

Média

A Kárpát-medencén kívül megjelenő magyar sajtó nagy múltra tekint vissza. Az első tengerentúli magyar sajtóorgánum már a Kossuth-emigráció idejében megjelent (*Magyar Száműzöttek Lapja*, 1853, New York). A 19–20. század fordulójára a külföldön megjelenő magyar sajtótermékek száma megsokszorozódott. Az első világháború kitöréséig csak az Amerikai Egyesült Államokban több mint száz magyar lap jelent meg. A magyar diaszpórák közösségek 20. századi fejlődéstörténetében nagy törést jelentett a második világháború alatt és az azt követő időszakban kialakult felekezeti és politikai megosztottság, amely a sajtóorgánumokra is jellemző volt. Napjainkban a diaszpórában működő magyar nyelvű média igen sokszínű: a különféle nyomtatott és online sajtóorgánumok, rádió- és tévéműsorok más-más tematikában nyújtanak ismereteket és közérdekű híreket magyar nyelven a diaszpórában élőknek. Többségük kis példányszámban megjelenő, alacsony költségvetéssel rendelkező, elsősorban a helyi kisközösséget érintő eseményekről hírt adó médium.

4. A diaszpóra megszólítása

A magyar nemzetpolitikai stratégiai gondolkodás fontos eleme a diaszpórával egy új, erősebb, szorosabb viszony kialakítása. Ennek érdekében a diaszpóráközösségekkel való intézményes kapcsolatok ki-, illetve újraépítésére volt szükség. Az alábbiakban azokat az intézményi kereteket és fórumokat gyűjtöttük össze, amelyeket az elmúlt években a diaszpóra magyarságával való kapcsolattartás megerősítése érdekében hoztunk létre.

4.1. Kormányzati struktúra és kapcsolattartás

A 2010-es szemléletváltás eredményeképpen a nemzetpolitika önálló szakpolitikai szintre emelkedett. Ennek eredményeképpen a korábban széttagolt szervezeti struktúra helyett egységes nemzetpolitikai intézményrendszer jött létre, amely kiemelt helyet kapott a kormányzati struktúrában. A miniszterelnök-helyettes politikai felügyelete alatt működő Nemzetpolitikai Államtitkárság nemcsak a nemzetpolitikai programok kidolgozásában és a külföldi magyarokat érintő kormányzati döntések előkészítésében tölt be központi szerepet, de kiemelt feladata a külföldi magyar közösségek képviselőivel való folyamatos kapcsolattartás is. A diaszpóráközösségek igényeinek hatékony becsatornázása érdekében az Államtitkárságon – a Kapcsolattartási Főosztály szervezeti egységén belül – külön Diaszpóra Osztály működik.

4.2. Magyar Diaszpóra Tanács

A Tanács a diaszpóra sajátos igényeinek kiszolgálására jött létre, mivel a kapcsolatok fenntartásának és megerősítésének korábbi alternatívái kevésbé bizonyultak sikeresnek. A tapasztalatok azt mutatták, hogy a civil aktivitás mellett az állam szerepvállalása szükséges a folyamatban. Ennek érdekében hoztuk létre a Magyar Diaszpóra Tanácsot (MDT), a világon szétszórtságban élő magyarság szervezeteinek közös fórumát, amely a diaszpórában élők sajátos igényeit és érdekeit tartja szem előtt, valamint megteremt a diaszpóra magyarságának önálló képviseletét. Az MDT a Magyar Állandó Értekezlettel szoros együttműködésben tevékenykedik.

A Tanács 2011. november 17-én tartotta alakuló ülését, azóta évente tart ülést a Miniszterelnök összehívására. A szervezetek köre folyamatosan bővül annak érdekében, hogy a Tanács évről évre intenzívebben és szélesebb körben valósítsa meg a diaszpóra magyarságának teljes körű képviseletét: 2011-ben 49 tagszervezet, 2012-ben 55 tagszervezet és 3 megfigyelő szervezet, 2013-ban 74 tagszervezet és 13 megfigyelő szervezet, 2014-ben 78, 2015-ben pedig már 80 tagszervezet vett részt a Tanács ülésén. A Magyar Állandó Értekezlet tagszervezeteivel ellentétben – ahol a szervezetek legitimitását a parlamenti és helyi önkormányzati választásokon való részvétel és támogatottság adja –, a diaszpóra szervezeteinek a tagság száma, az aktív működés biztosítja a részvétel lehetőségét a Tanácsban. A Tanács 4 kontinentális (Európai, Észak-Amerikai, Latin-Amerikai, valamint Ausztrál, Dél-Afrika, Izrael) és 1 interkontinentális (Egyházak, Cserkészet) szekcióból áll. A szekcióülések keretében, 2 évente választják meg az új elnökségi tagokat, akik folyamatos, operatív kapcsolatban állnak a magyar kormánnyal, illetve képviselik a diaszpóra magyarságát a Magyar Állandó Értekezleten. A Tanács keretében a tagok meghatározzák a Kormány diaszpórapolitikájának legfontosabb irányait, valamint javaslatot tesznek olyan lépések megtételére, amelyek megoldást jelenthetnek a diaszpórában élők problémáira.

4. A DIASZPÓRA MEGSZÓLÍTÁSA

A Tanács eddigi ülésein bemutatásra kerültek a Nemzetpolitikai Államtitkárság diaszpórának szóló programjai, így a Nemzeti Regiszter, a Kőrösi Csoma Sándor és a Petőfi Sándor Program, a Mikes Kelemen Program, valamint a Julianus Program. A tagok az egyes tárcák, illetve háttérintézmények képviselőinek előadásaiból áttekintést kaphattak többek között a diaszpóráról is érintő legfontosabb kormányzati intézkedésekről, beszámolót hallhattak a Magyar Turizmus Zrt., a Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alap és a Magyarország Barátai Alapítvány tevékenységéről, valamint részletes tájékoztatást kaptak a választási eljárásról.

4.3. Parlamenti dimenzió

Az Országgyűlés Nemzeti összetartozás bizottsága a törvényhozás nemzetpolitikával foglalkozó önálló állandó bizottsága. Alakuló ülésére 2011. február 15-én került sor. A Bizottság üléseire rendszeresen meghívják a diaszpórában működő magyar szervezeteket, amelyek elsősorban az őket érintő problémákról, tapasztalatokról számolnak be. Az elmúlt években a testület keretében megtárgyalásra kerültek a diaszpóráról érintő kormányzati programok, több diaszpórában működő szervezet mutatta be tevékenységét, illetve nagyköveti meghallgatásokra is sor került. A Bizottság tagjai számos látogatás alkalmával személyesen szerezhettek benyomást a diaszpórában élőket érintő kihívásokról és az ottani magyar szervezetek közösségépítő tevékenységéről.

A Kárpát-medencei Magyar Képviselők Fóruma (KMKF) a Magyar Állandó Értekezlet kiegészítése a parlamenti együttműködés dimenziójával. Az első ízben 2004-ben összehívott testület működésének célja, hogy a törvényhozás szintjén rendszeressé, következőképpen eredményessé váljon az együttműködés a magyarországi parlamenti pártok és a küllhoni magyar közösségek szervezeteinek képviselői között. A KMKF háromszintű szervezeti szerkezetben működik: a plenáris ülésen és az Állandó Bizottságokon kívül munkacsoportokat működtet. A munkacsoportok stratégiai szempontokat előtérbe helyezve olyan vitafórumként működnek, amelyben a résztvevők tapasztalatokat cserélhetnek. A Szórvány-diaszpóra munkacsoport 2011 óta a tömbökön kívül élő magyar közösségek különleges helyzetének és igényeinek megjelenítésére, egyúttal a nyugati magyarságnak a fórum munkájába történő intézményes bekapcsolására törekszik. A diaszpórából a következő szervezetek képviseltetik magukat a munkacsoportban: Kanadai Magyar Kulturális Tanács, Nyugat-európai Országos Magyar Szervezetek Szövetsége, Latin-Amerikai Magyar Országos Szervezetek Szövetsége, Magyar Emberi Jogok Alapítvány. A munkacsoport eddigi ülései során a tagok áttekintették a diaszpóra intézményrendszerének fejlesztési lehetőségeit, a diaszpóra hozzájárulását a pozitív Magyarország-kép kialakításához, az utóbbi évtizedekben kivándorolt magyarok speciális helyzetét, az anyaország és a diaszpóra fiataljainak kapcsolattartási lehetőségeit, valamint a magyar anyanyelv és kultúra megtartását segítő nyelvstratégiát és kormányzati programokat. A munkacsoport tanácskozásai során megfogalmazott javaslatokat a plenáris ülés vitatja meg, amelynek döntése értelmében bekerülhetnek a zárónyilatkozatba.

4.4. Nemzeti Regiszter

A világ magyarsága közti mindennapi párbeszéd, az egymásról való tudás bővítése jegyében Magyarország útjára indította a Nemzeti Regisztert, amely 2011. október 17-étől érhető el a www.nemzeti-regiszter.hu oldalon. Megalkotásának célja, hogy közvetlenül lehessen kapcsolatba lépni a világ számos pontján élő valamennyi magyarral. A honlap hasznos információkat tartalmaz a magyarság közéleti kérdéseiről, illetve közös teret teremt az egymástól távol élő magyar közösségek számára. A nyugati diaszpóraszervezetek itt megoszthatják egymással és az oldalra látogatókkal az általuk szervezett prog-

ramokat, beszámolókat, illetve képet és videót is feltölthetnek. A honlapon folyamatosan frissülve olvashatók a legfrissebb, nemzetpolitikai vonatkozású közéleti, politikai, kulturális hírek. Emellett az eseménynaptár funkció segítségével hetekkel előre információt lehet kapni az elkövetkező eseményekről, például a kihelyezett konzuli napokról. A Nemzeti Regiszter a magyarság azon tagjaira is számít, akik már kevésbé beszélik a magyar nyelvet, a honlap ezért angol nyelven is elérhető. Ugyanitt olvashatók a Kőrösi Csoma Program 2013 és 2015 közötti ösztöndíjasainak beszámolóit (a program 2016-tól saját weboldallal rendelkezik), a Mikes Kelemen Program kutatóinak beszámolóit, valamint a Julianus Program keretében beérkezett magyar értékek adatlapjai is. A honlap mellett működik a Nemzeti Regiszter Facebook-oldal, amely a fenti célokat a közösségi média interaktívabb eszközeinek és lehetőségeinek felhasználásával támogatja.

A Miniszterelnökség Nemzetpolitikai Államtitkársága minden hét első napján nemzetpolitikai összefoglalót készít, amely két nyelven – magyarul és angolul – foglalja össze az elmúlt hét legfontosabb, a Kárpát-medence és a diaszpóra magyarságát érintő híreit és eseményeit. A nemzetpolitikai összefoglalót mintegy 1000 címzettnek küldjük ki szerte a világon.

4.5. A közmédia diaszpórának szóló műsorai

A diaszpóra magyarságával való kapcsolattartásban kiemelkedően fontos szerepet játszik a magyar közmédia. A hét televízió- és hat rádiócsatornát, valamint az MTI magyar állami hírügynökséget magába foglaló Médiszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alap (MTVA) célja, hogy közös információs teret biztosítson a világ magyarsága számára, amelyben a külföldi magyarok életét bemutató hírek és események az anyaországiakkal együtt megjelennek és a világ minden magyarja számára elérhetővé válnak.

A külföldi magyarság szempontjából különösen fontos a Duna Televízió és a Duna World csatorna. Előbbi a nemzeti főadó, és egyben a legnézettebb közszolgálati csatorna, amely több mint húsz éve ugyanazzal a küldetéstudattal végzi feladatát: közös kulturális teret képez a határon túl élő magyarok számára. A diaszpóra magyarsága tekintetében jelentősebb az utóbbi, a Duna World, amelynek műsorstruktúrája az M1 hírtelevízió és a Duna TV műsorainak válogatásából áll, a világ magyarságának tévézési szokásaihoz igazodott időpontokban vetítve. A tévécsatorna egyik legfontosabb, a világban szétszórtságban élő magyarságot megszólító műsora az *Öt kontinens – egy nemzet*. Minden héten jelentkező adásában arra keres választ, miként lehet távoli országokban megőrizni a magyar identitást és hogyan lehet népszerűsíteni a magyar kultúrát. A csatorna másik fontos, a külföldi magyarságra fókuszáló magazinműsora a *Határtalanul magyar*. Ismeretterjesztő sorozat, amelyben felkeresik és bemutatják a világ különböző pontjain élő magyar közösségeket, egyesületeket, szervezeteket, klubokat, egyéneket. A Kossuth Rádió a rendszerváltozás óta hallható, naponta jelentkező *Határok nélkül* című műsor hírt ad az elszakított nemzetrészek és a diaszpóra életéről, illetve az őket érintő döntésekről és eseményekről.

Az anyaországi média külföldi magyar közösségekre fordított kiemelt figyelmét jelzi, hogy az M1 hírcsatorna 2015. március 15-i indulása óta a Kárpát-medencei és a diaszpóra magyarságáról szóló hírek és tudósítások az anyaországi hírekkel együtt jelennek meg a csatorna egész napos hírfolyamában. Az M1 híradói így a magyarországi események mellett rendszeresen és a korábbi évekhez képest megnövekedett számban adnak hírt a külföldi magyarokat érintő legfontosabb történésekről. Az MTVA ezen túlmenően Külföldi Magyar Sajtószolgálatot (KMS) működtet, amely a külföldi magyarság politikai, társadalmi, egyházi, kulturális és civil szervezeteinek közleményeit, állásfoglalásait adja közre. A KMS partnereinek kiemelkedő hírértékű közleményei a közmédia hírkidásában is megjelennek a különböző hírügynökségi, rádiós, televíziós és online hírplatformokon feldolgozott hírek formájában.

5. A diaszpóra megtartása

A magyar nemzetpolitikai stratégiai dokumentum átfogó célként jelöli meg a külhoni magyar közösségek gyarapodását. Ezt a célkitűzést a diaszpórára is érvényesnek kell tekinteni. Ennek érdekében Magyarországnak kiemelt feladata a magyar diaszpórák közösségek megtartása és megerősítése. Ebben a fejezetben azokat a kormányzati megoldásokat, programokat és támogatásokat mutatjuk be, amelyek hozzájárulhatnak ahhoz, hogy az anyaországtól sok esetben több ezer kilométerre élő magyarok megtudják őrizni magyar identitásukat.

5.1. Anyagi támogatás

A Nemzetpolitikai Államtitkárság a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. közreműködésével jelentős támogatás nyújt a diaszpórában élő magyarságnak. Az elmúlt években folyamatos növekedést mutat a diaszpórára fordított támogatás összege. Működési és programtámogatást biztosítunk a világ legkülönbözőbb pontjain működő magyar egyesületek, szervezetek és intézmények számára. Kiemelt figyelmet fordítunk a diaszpórában működő anyanyelvi és hagyományörző gyermek- és ifjúsági programok, valamint a cserkészlet támogatására. 2010 óta több esetben nyújtottunk anyagi segítséget annak érdekében, hogy a diaszpórában élő magyarok közösségi tereket, házakat, ifjúsági központokat hozzanak létre, vagy a már meglévőket felújítsák. Az elmúlt években többek között a Torontói Magyar Ház építésének befejezéséhez, a svédországi Ifjúsági Központ és a Bécsi Magyar Otthon épületének megvásárlásához, valamint az argentinai, a brazil és az uruguayi magyar házak felújításához járultunk hozzá. Támogatjuk a diaszpórára célzó kezdeményezéseket, így a ReConnect Hungary – Magyar Birthright Program, a Vendégségben Magyarországon – Külhoni magyar fiatalok találkozójának és a nyugati magyarság két évente megrendezésre kerülő Kufstein konferenciájának megvalósulását. Segítjük a diaszpóra magyarsága jeles kiadványait – többek között a *Bécsi Napló*, az ausztráliai *Magyar Élet* és a *Prágai Tükör* – megjelenését.

5.2. Kőrösi Csoma Sándor Program

A 2013-ban újtárra indított Kőrösi Csoma Sándor Program az első olyan nagy ívű kormányzati kezdeményezés, amely kifejezetten a diaszpórára irányul. A program keretében magyarországi és külhoni magyar fiatalok látogatnak el a diaszpóra közösségeihez, hogy segítsék értékőrző munkájukat, és tájékoztatási, közösségépítő tevékenységükkel erősítsék a Magyarországhoz való kötődésüket. Nem titkolt célunk az is, hogy a fiatalok ott-tartózkodásuk során jobban megismerjék a diaszpóra magyarságát és az őket érő kihívásokat, megtapasztalják az anyaországtól távol élő magyar közösségek összetartását.

2013-ban 47 ösztöndíjjal indult a program, azóta pedig évente 100 fiatal kiutazását támogatjuk. A program kezdete óta összesen 34 országba küldtünk ösztöndíjasokat. 2015-ben a közép-európai helyszínek átkerültek az akkor induló Petőfi Sándor Programba, ezzel párhuzamosan kibővítettük a célszámok listáját. A diaszpóra ernyőszervezetein keresztül jutottunk el azokhoz a mérvadó magyar egyházi és civil szervezetekhez, amelyek fogadószervezetként vesznek részt a programban.

Minden közösségnek más-más területen van szüksége segítségre, ezért a pályázók közül az ösztöndíjasokat minden évben a szervezetek igényei alapján választjuk ki azon felsőfokú végzettséggel rendelkező

anyaországi és külföldi magyar fiatalok közül, akik a diaszpóra számára hasznosítható szakmai felkészültséggel rendelkeznek, illetve korábban közösség-szervező, hagyományörző tevékenységekben aktívan részt vettek. Tevékenységük ennek megfelelően változatos, a legjellemzőbb feladatok közé tartozik a magyar nyelv, néptánc és népzene oktatása, a cserkészlet, a gyermekfoglalkozások tartása, valamint a rendezvényszervezés.

A program eredményeképpen indult el Torontóban a *Bóbita* című gyermek- és ifjúsági lap, jött létre az észak-argentinai Chaco tartomány magyar tiszteletbeli konzuli képviselete. Az ösztöndíjasok közreműködésével új cserkészcsapatok alakultak Portland, Seattle és Denver városában, hétfői magyar iskolák tucatjai indultak el, valamint olyan kezdeményezések láttak napvilágot, mint a Magyar Népmese Ünnepe vagy a MegaVers a Diaszpórában.

A programot a fogadószervezetek és mentorok visszajelzései, javaslatai alapján alakítjuk. A külföldi szervezetek kérésének eleget téve változott meg 2015-től a pályázat időtartama: a déli félteke országiban hat hónapot, az északi félteke országjaiban kilenc hónapot tartózkodnak az ösztöndíjasok. Az 500 millió forintos kerettel induló program megvalósítására 2014 óta minden évben közel egymilliárd forint áll rendelkezésre.

5.3. Petőfi Sándor Program

2015-ben a Nemzetpolitikai Államtitkárság új programot dolgozott ki a Kárpát-medencei szóránymagyarország számára a Kőrösi Csoma Sándor mintájára, amelynek megvalósítási helyszínei közé bekeleltek a közép-európai magyar diaszpórák központok is. A program keretében 2015-ben 50, 2016-ban pedig 51 ösztöndíjas küldtünk ki, ebből 1-1 fő érkezett a macedóniai, a bosznia-hercegovinai, a lengyelországi és a csehországi magyarokhoz.

Az elmúlt közel két évben számos jelentős eredmény kötődik a Petőfi Sándor Programhoz. A program segítségével indult be újra, illetve szerveződött meg a magyaroktatás Macedóniában és Bosznia-Hercegovinában. Elkészült a sarajevói magyarokról szóló *Magyarok az ostromgyűrűben* című videointerjú-sorozat, valamint egy a krusevói magyarokat bemutató dokumentumfilm is. Az ösztöndíjasok közreműködésével nyílt meg a sarajevói Magyar Ház, illetve került elfogadásra a Délszláv Országok Magyar Egyesületeinek Szövetségének (DOMESZ) alapszabálya, amely a tervek szerint hamarosan bejegyzésre kerül.

A program honlapján (www.petofiprogram.hu) az indulás óta közzétett több mint 600 hír, tudósítás, 240 fotó- és képgaléria segítségével az érdeklődők folyamatosan nyomon követhették az ösztöndíjasok munkáját. A program megvalósítására évente 350 millió forint áll rendelkezésre.

5.4. Mikes Kelemen Program

A Mikes Kelemen Program feladata a diaszpórában fennmaradt magyar könyvtári és levéltári hagyatékokról való gondoskodás. A Nemzetpolitikai Államtitkárság az Országos Széchényi Könyvtárral (OSZK) együttműködve 2014-ben arra vállalkozott, hogy megakadályozza a magyar könyvtári örökségek elveszését, és rendezett formában összegyűjtve gondoskodik Magyarországra szállításukról és hasznosulásukról. A programba 2015-ben bekapcsolódott a Magyar Nemzeti Levéltár is, így a gyűjtést kiterjesztettük a levéltári dokumentumokra is. A program csak azoknak a hagyatékoknak a hazaszállí-

5. A DIASZPÓRA MEGTARTÁSA

tását célozza, amelyeknek a gondozását a leszármazottak, illetve a helyi magyar közösségek nem tudják megoldani.

A Mikes Kelemen Program 2013-as indulása óta 186 m³ dokumentum került összegyűjtésre az Amerikai Egyesült Államok, Kanada, Dél-Amerika és Ausztrália összesen 14 gyűjtőpontján. A gyűjtést 2014-ben a KCSP ösztöndíjasai segítették, 2015-től Mikes-kutatók hajtották végre. 2015-ben nyolc, 2016-ban pedig hét kutatót küldtünk ki, akik a fentiekén túl digitalizációs munkát, valamint „oral history”- (személyes történeti interjú) gyűjtést végeztek; ez utóbbiból több mint kétszáz felvétel készült.

A Magyarországra szállított hagyatékok rendszerezéséről és jövőbeni sorsáról is a Program gondoskodik. Eddig 172 m³ dokumentum került haza, amelyek rendszerezése és katalogizálása az OSZK munkatársai által egy külön erre a célra kialakított raktárban folyamatosan zajlik. Itt válogatják ki azokat a levéltári anyagokat, amelyek nagy része az Magyar Nemzeti Levéltárban kerül elhelyezésre. A könyvtári anyagok szelekcijára is ezen a helyszínen kerül sor: annak hiánypótló része, amiből az OSZK nem rendelkezik példánnyal, bekerül a könyvtár állományába, a fennmaradó tételeket pedig egy online lista segítségével ingyenesen elérhetővé teszik az anyaországi és külföldi magyar iskolák, könyvtárak és közgyűjtemények számára. Az eddig feldolgozott mintegy 68 000 tételnek 40%-a könyv, a fennmaradó 60%-ot audiovizuális anyagok, zeneműtári dokumentumok (hanglemez, kotta, CD, magnókazetta), periodikumok és remittendák teszik ki.

5.5. Julianus Program

A Magyar Diaszpóra Tanács 2012-ben hozta meg döntését a diaszpórában fellelhető magyar kötődésű emlékhelyek egységes kataszterbe rendezéséről. Az elfogadott Zárónyilatkozatban rögzítették a Julianus Program legfőbb célját, miszerint „részletes kataszter készüljön a magyar tárgyi örökségekről – épületekről, műalkotásokról, emlékművekről, emléktáblákról, utcákról, könyvtárakról, levéltárakról és múzeumokról a magyar kultúra széles körű megismerhetősége érdekében”. Egy ilyen jellegű ismer-

retanyag korszerűen és egységesen rendezve betekintést enged a világban szétszórtságban élő magyar közösségek identitásörző munkájába. Az emlékek leltározásával a program hozzájárul az egyetemes magyar kultúra gyarapításához. 2013. július 15-e óta a világ minden pontjáról érkeznek a magyar emlékhelyek leírását, fényképét és rövid történetét tartalmazó adatlapok, amelyek feldolgozása és regisztrálása folyamatosan történik. Jelenleg a világ 46 országából összesen 428 magyar emléket ismerhet meg az érdeklődő a Nemzeti Regiszter honlapján. A program kiegészítője egy Google Maps alapú térképes kereső is, amelynek segítségével a világtérképen lehet a megjelölt emlékek között kutatni. A több száz magyar emlék bizonyíték arra, hogy a Julianus Program érdemleges célt szolgál a magyar identitás megőrzésében, általa megismerhetővé válnak a világ magyar vonatkozású emlékei.

5.6. Aktív konzuli hálózatok

A magyar konzuli szolgálat feladatainak összetétele, minősége, különösen pedig az intézendő ügyek mennyisége jelentős változáson ment keresztül az utóbbi években. Az elmúlt hat év fejlesztéseinek köszönhetően mára elmondható, hogy a világ számos szegletében, komplex körülmények között működő magyar konzuli hivatalok a külföldön élő magyar állampolgároknak a szolgáltatások széles körét nyújtják.

A konzuli szolgálat – döntő részben magyar állampolgárok számára – nyújtott szolgáltatásainak száma 2010-ben még mintegy 80 000, míg 2015-ben már közel 430 000 ügyet számlált. Az utóbbi számnak több mint egyharmada volt honosítási kérelem. A konzulátusok nemcsak az egyszerűsített honosítás folyamatában vállalnak kiemelt feladatot: az új magyar állampolgárok az állampolgárság megszerzését követően minden egyéb, a magyar közigazgatás körébe tartozó kérelmeikkel, kérdéseikkel is a magyar külképviseletek konzuljaihoz fordulhatnak.

Az utóbbi években jelentősen megnőtt a külképviseleteken kezdeményezhető hatósági eljárások köre (Ügyfélkapu-ügyintézés, biometrikus útlevelek kérelmezése, az Elektronikus Anyakönyvi Kivonat-rendszer bevezetése), ezáltal pedig az a „felület” is, amelyen keresztül a külföldön élő magyar állampolgárok a magyar közigazgatással kapcsolatba kerülnek. E feladatbővülés a jövőben is folytatódik.

A kormány jelentős erőfeszítéseket tesz annak érdekében is, hogy a konzuli szolgáltatásokat minden külföldön élő honfitársunk számára közelebb hozza a lakóhelyéhez. Ennek jegyében 2017 végével bezárólag 115 külképviseleten folyik majd valamilyen jellegű konzuli tevékenység. 2014 óta a kormány a következő helyeken nyitott, illetve nyit konzuli szolgáltatásokat is biztosító külképviseleteket, melyek közül több megnyitásánál kifejezett szempont volt a székhely vonzáskörzetében élő nagyszámú magyar közösségek megléte vagy a konzuli védelem hatékonyabb ellátása: Stuttgart, Düsseldorf (Németország), Melbourne (Ausztrália), Toronto (Kanada), San Francisco (USA), Chicago (USA), São Paulo (Brazília), Quito (Ecuador), Lima (Peru), Bogota (Kolumbia), Accra (Ghána), Addisz-Abeba (Etiópia), Luanda (Angola), Abuja (Nigéria), Kazany (Oroszország – Tatár Köztársaság), Taskent (Üzbegisztán), Manila (Fülöp-szigetek), Kuala Lumpur (Malajzia), Ulánbátor (Mongólia), Erbil (Irak), Ho Si Minh-város (Vietnam), Hongkong (Kína), Wellington (Új-Zéland). Mindemellett a már működő magyar külképviseletek éves szinten csaknem ezer alkalommal rendeznek a külképviselet székhelyétől eltérő településeken, közel 200 helyszínen kihelyezett konzuli napokat.

6. A diaszpóra érdekeltté tétele

A diaszpóra magyarságának a nemzet vérkeringésébe való bekapcsolása szükségessé teszi, hogy elsősorban az ott élő fiatalok Magyarországhoz való kötődését erősítsük. A lent kifejtett programoktól azt reméljük, fel tudjuk kelteni a diaszpórában élők érdeklődését anyaországuk és egyben saját múltjuk iránt, ezek közül is kiemelten azokét a többgenerációs fiatalokét, akik nem rendelkeznek Magyarorszáგ-élménnyel. Mindez hozzásegíthet ahhoz, hogy a nyugati magyarság a nemzet aktív, cselekvő tagja legyen a jövőben is.

6.1. A Balassi Intézet programjai

A Balassi Intézet az elmúlt években több olyan szakmai projektet működtetett, amely a diaszpórában élő magyarság identitásának megőrzését, illetve a formális és informális oktatás fejlesztését kívánja elősegíteni. Az Intézet 2016. augusztus 31-én jogutódlással megszűnt. Szakmai munkáját a Külgazdasági és Külügyminisztérium Külföldi Magyar Intézetekért és Nemzetközi Oktatási Kapcsolatokért Felelős Helyettes Államtitkársága vette át. A helyettes államtitkárság Nemzetközi Magyar Nyelvi Képzésekért és Oktatásért Felelős Főosztálya továbbra is ellátja a diaszpórában élő magyar származású külföldiek oktatási, továbbképzési, tanárképzési feladatait, módszertani központként segíti a diaszpórában működő hétvégi magyar iskolák munkáját.

A hétvégi magyar iskolákat segítő programok

A hétvégi magyar iskolák tanárai számára az Intézet tanártovábbképzéseket szervez mind Magyarországon (Hungarológiai és Információtechnológiai Konferenciák 2011, 2012, 2014, 2016 és a Hétvégi Magyar Iskolák Világtalálkozója 2012), mind külhoni helyszíneken (2015-ben Londonban, Beregszászon, Sydney-ben, New Yorkban, Helsinkiben). A képzéseken 40 országból összesen mintegy 200 pedagógus vett részt, akiken keresztül legkevesebb 2-3000 gyermek oktatását sikerült színesíteni a bemutatott tananyagokkal és ötletekkel.

A hétvégi magyar iskolába járó gyerekeknek készült a Balassi-füzetek tananyagsorozat, amely a nyelvi fejlesztés mellett célul tűzte ki a magyar történelmi és irodalmi ismeretek játékos formában történő elmélyítését. A sorozatnak eddig öt kötete jelent meg.

A Balassi Intézet kezdeményezése a módszertani segítséget nyújtó emagyariskola.hu honlap, amely az érdeklődők számára interaktív tananyagokat, a Balassi-füzetek tanári kézikönyvét, óravázlatokat, tananyag- és tankönyvajánlókat, nyelvi játékokat és a továbbképzések anyagait teszi elérhetővé. A honlappal bemutatkozási lehetőséget és szakmai fórumot is biztosítanak a hétvégi magyar iskolák számára.

Magyar nyelvi és magyarságismereti képzések

A kifejezetten a diaszpóra magyarsága számára meghirdetett, a Külföldi Magyar Cserkész Szövetséggel közösen működtetett magyar nyelvi és magyarságismereti képzés célja, hogy a magyar származású fiatalok magyar nyelvtudását megerősítse és a magyarsághoz, a magyar kultúrához való kötődését elmélyítse. Az egyéves képzés során Budapestre érkező 18–25 éves hallgatók intenzív nyelvi képzésen

6. A DIASZPÓRA ÉRDEKELTTE TÉTELE

vehetnek részt, melynek során oktatásuk speciális, a származásnyelvi nyelvtanulás-nyelvtanítás sajátosságait figyelembe vevő tananyaggal, módszerekkel zajlik. A diákok ismereteiket nemcsak a tanórákon, hanem a főváros kulturális eseményein, a nemzeti ünnepek megemlékezésein, a néphagyományokhoz kötődő foglalkozásokon való részvétel során is bővítik. A program segítségével öt év alatt 17 országból 150 fiatal mélyíthette el nyelvtudását, valamint bővíthette a magyar történelemmel és kultúrával kapcsolatos ismereteit.

A Balassi Intézet emellett komplex magyar nyelvi és magyarságismereti egyetemi részképzést is működtet, amelyre a diaszpórában élő egyetemi hallgatók jelentkezhetnek. A résztvevők a tanulmányaik során szerzett krediteket saját felsőoktatási intézményükben tudják elfogadtatni. A magyarsághoz való kötődés megerősítésének igényén túl a képzés a hungarológia tárgyköréhez kapcsolódó diszciplinák tudományos igényű elsajátítását is célként tűzi ki.

Egyetemi előkészítő képzés

A diaszpórából érkező, középiskolát végzett fiataloknak lehetőségük van arra, hogy – Kárpát-medencei társaikkal együtt – egyéves, intenzív felsőoktatási/érettségi előkészítő képzésen vegyenek részt. A képzés célja, hogy felkészítse a hallgatókat a felvételi követelményekben megállapított tantárgyakból az előírt emelt- vagy középszintű érettségi vizsgákra. A hallgatók a tanév során magas óraszám-ban tanulhatják a kötelezően előírt két vizsgatárgyat, eközben pedig megszerezhetik az egyetemi tanulmányokhoz nélkülözhetetlen készségeket és képességeket is. Az előkészítő képzésen évente 20-25 szórványból és diaszpórából érkező hallgató vesz részt, akik közül 4-6 hallgatónak lehetősége van arra, hogy további egy éven keresztül folytassa a felsőoktatási tanulmányaihoz szükséges nyelvi és szakmai felkészítést. Sikeres felvételi esetén az ösztöndíjasok az Emberi Erőforrások Minisztériumával meglévő együttműködésnek köszönhetően miniszteri ösztöndíjasként folytathatják a tanulmányaikat.

Balassi Nyári Egyetem

A Balassi Intézet minden évben 10 tengerentúli diaszpórában élő fiatal részére biztosít ingyenes részvételi lehetőséget a külföldi magyar fiatalok kulturális és nemzeti azonosságátudatának megőrzése és erősítése érdekében indított Balassi Nyári Egyetemen. A résztvevők a nyelvi feladatok mellett a magyar irodalom, történelem, filmművészet, néprajz egyes területeit bemutató előadásokon nyerhetnek képet a magyar kultúra sokszínűségéről, kirándulásokon ismerkedhetnek meg Magyarország tájegységeivel.

6.2. ReConnect Hungary – Magyar Birthright Program

A 2012 óta működő képzési program célja, hogy azon másod- és harmadgenerációs, 18–26 év közötti észak-amerikai és kanadai fiatalok, akik keresik vagy erősíteni szeretnék magyar identitásukat, egy kétéves magyarországi program keretében megismerkedhessenek anyaországuk társadalmi, kulturális és gazdasági életével. A Nemzetpolitikai Államtitkárság támogatásával megvalósuló program szervezője és lebonyolítója a New York-i székhelyű Magyar Emberi Jogok Alapítvány (HHRF). A program indulása óta folyamatosan növekszik a résztvevők száma: az első három évben 12–15 fő, 2015-ben 30, 2016-ban pedig 35 fő érkezett Magyarországra. A két hét alatt a fiatalok hazánk jövőbeli, lehetséges kitörési pontjait ismerik meg, valamint meglátogatják felmenőik származási helyét is, nemegyszer első ízben találkozva távoli rokonaikkal.

6. A DIASZPÓRA ÉRDEKELTTE TÉTELE

6.3. Vendégségben Magyarországon – külhoni magyar fiatalok találkozója

A találkozó a legnagyobb fórum, ahol a világ legkülönbébb tájain élő középiskolás korú magyar fiatalok egymásra találhatnak. Egy héten keresztül olyan közösségi programokban vehetnek részt, amelyek bővítik a közös tudásukat magyarságukról, illetve csapattá formálják az egymástól akár több ezer kilométerre élő résztvevőket. Az első találkozóra 1996-ban a fővárosi önkormányzat szervezésében, a millicentenáriumi rendezvények keretében került sor. Fokozatosan bővült a résztvevők köre: az első években csupán a Kárpát-medencéből érkeztek csoportok, ez később a nyugat-európai régióban és Európán kívül élő magyar származású fiatalokkal bővült. Az eddig lezajlott ifjúsági találkozókön több mint 10 000 fiatal vett részt, és ismerkedett meg Magyarország és a főváros múltjával és jelenével, és vihette haza saját közösségébe az összetartozás élményét. A kezdeményezés 2014-ben a hagyományápolásra építve új célokkal, az a korábbiaktól eltérő előkészítéssel és szerkezetben született újjá, az összmagyarság ifjúsága részére meghirdetett széles körű tehetségkutató és tehetséggondozó programmá vált. A találkozó 2011 és 2015 között a Nemzetpolitikai Államtitkárság támogatásával és a Hungarofest Nemzeti Rendezvényszervező Nonprofit Kft. szervezésében valósult meg.

A kölcsönös felelősségvállalás szép példáját jelenti a torontói magyarok hasonló programja a Kárpát-medencei gyermekek számára. A Rákóczi Magyarságismereti Mozgótábor 1994-ben indult a torontói székhelyű Rákóczi Alapítvány irányításával és támogatásával; azóta mintegy 2500 erdélyi, felvidéki, vajdasági, kárpátaljai és horvátországi magyar középiskolás magyarországi táboroztatását biztosította.

6.4. Rákóczi Szövetség – Diaszpóra- és Szórványprogram

A Rákóczi Szövetség – a Határtalanul! program mintájára – magyar kormányzati támogatással 2016-ban elindította Diaszpóra- és Szórványprogramját, amely lehetőséget biztosít magyarországi tanulmányúton való részvételre mintegy 650 olyan diaszpórában élő, 10 és 25 év közötti magyar fiatal számára, aki a helyi magyar közösségekben működő hétvégi iskolák, hagyományörző és kulturális egyesületek, vallási közösségek munkájában aktívan részt vesz.

A Rákóczi Szövetség a programot a Magyar Diaszpóra Tanács tagszervezeteinek közreműködésével valósítja meg. A felhívásban 10 programidőszakot jelöl meg 2016 szeptembere és 2017 júniusa között, amelyek közül tetszés szerint választhatnak a tagszervezetek és a régióként meghatározott létszám keretéig élhetnek a lehetőséggel. Akár több programba is bekapcsolódhat a meghívott szervezet, de egy személy csak egy programon vehet részt. Minden programidőszak részét képezi Budapest, a vidéki Magyarország és egy határon túli magyar régió felkeresése. A program kiemelt figyelmet fordít az anyanyelvápolásra és a magyar néptánc- és népzeneismeretek bővítésére.

7. A diaszpóra Magyarországhoz kötése

A stratégiai célrendszer mintegy végső célként jelöli meg a diaszpóra Magyarországhoz kötését. Az anyaország és a diaszpórában élők közötti tartós kapcsolat arra sarkalja a diaszpórában élőket, hogy vegyenek részt az anyaország életében, vállaljanak szerepet hazájuk sorsának alakításában.

7.1. Egyszerűsített honosítás és állampolgárság megállapítás

Az Országgyűlés 2010. május 26-án fogadta el az állampolgársági törvény módosítását, amely lehetővé teszi a külföldi magyarok egyszerűsített honosítását. Ezáltal a külföldi magyarok közjogi értelemben is a nemzet részévé válhatnak. Lényege, hogy a magyar állampolgárság megszerzéséhez nem kell Magyarországon letelepedni, nem kell állampolgársági vizsgát tenni, nem kell a megélhetést és lakhatás biztosítottóságát igazolni, hanem elegendő egy magyar állampolgár felmenő és a magyar nyelvtudás. 2011. január 1-től 2016 novemberéig 850 ezer személy kérelmezte a magyar állampolgárságot, ebből 810 ezren tették le az állampolgársági esküt.

A diaszpóra tekintetében elsősorban azt kell vizsgálni, hogy a kérelmező magyar állampolgárságának lezármazási láncolata megszakadt-e, hiszen a magyar állampolgárság a *ius sanguinis*, a vérségi elv szerint öröklődik. Amennyiben nem, ebben az esetben nem honosítási eljárás lefolytatására, hanem a magyar állampolgárságot megállapító eljárásra kerül sor. 2013. március 1-jétől az állampolgárság megállapításának folyamata is sokkal egyszerűbb lett: többek közt jelentősen rövidült az eljárás határideje.

A módosítások következtében 2010 óta 117 ezer diaszpórában élő magyar szerzte meg kedvezményes honosítással a magyar állampolgárságot, illetve állapították meg magyar állampolgárságuk fennállását. A legtöbb kérelem az Amerikai Egyesült Államokból, Kanadából, a dél-amerikai országokból, Ausztráliából, Izraelből és Németországból érkezett.

7.2. Választójog

A közjogi egység azáltal vált teljessé, hogy az Országgyűlés 2012 novemberében elfogadta a választójogi törvény módosítását, mely szerint a külföldi magyar állampolgárok részt vehetnek a közügyek alakításában: szavazhatnak az országgyűlési választásokon és az országos népszavazáson. A magyarországi lakóhellyel rendelkező magyar állampolgároktól eltérően levélben adhatják le szavazatukat, az országgyűlési választásokon pedig csak pártlistára voksolhatnak (tehát egyéni képviselőkre nem). A külföldi szavazók számára előzetes regisztráció szükséges. A regisztrált szavazók levélszavazatukat postai úton, térítésmentesen juttathatják el a Nemzeti Választási Irodához, illetve leadhatják bármelyik magyar külképviseleten.

A 2014-es országgyűlési választás előtt 195 338 külföldi magyar regisztrált a névjegyzékbe, a választáson pedig 128 712-en adtak le érvényes levélszavazatot. A 2016. október 2-i országos népszavazásig a beérkezett érvényes regisztrációs kérelmek száma 274 627 volt, ebből 130 356-en szavaztak érvényesen.

7. A DIASZPÓRA MAGYARORSZÁGHOZ KÖTÉSE

7.3. Tudományosság a diaszpórában

A Magyar Tudományos Akadémia szervezetében 2003. november 8-án jött létre a Nyugati Magyar Tudományos Tanács (NYMTT), ezután pedig elindult a Nyugati Magyar Tudományosság program, amelynek célja a világszerte élő és dolgozó magyar származású kutatók magyar tudományos életbe való integrálása. A 2011 februárjában hozott határozat értelmében a NYMTT feladatát a Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság (MTK EB) albizottságaként létrejött új testület, a Magyar Tudományosság a Kárpát-medencén Kívül (MTKK AB) vette át. Az MTKK AB alapvető célja és feladata a konstruktív kapcsolattartás a Kárpát-medencén kívüli tudományos élet magyar elkötelezettségű prominens képviselőivel, és rendszeres tájékoztatásuk a hazai tudományos élet eseményeiről.

Az MTA és a külképviseletek közreműködésének eredményeképpen több országban jött létre a diaszpórában élő magyar tudósok intézményes szerveződése. Kanadában 1985 óta működik a Kanadai Magyarságtudományi Társaság (Hungarian Studies Association of Canada). 2010-ben alakult a New Yorki Magyar Tudományos Társaság (New York Hungarian Scientific Society), 2013-ban a Nyugati Parti Magyar Tudósklub (US West Coast Hungarian Scientists' Club) és a Bostoni Magyar Tudósklub (Hungarian Society of America's Science Club Boston), ez év januárjában pedig megtartotta első ülését az Amerikai Magyar Akadémikusok Társasága (Association of Hungarian-American Academicians). Európában jelenleg négy magyar tudósokat tömörítő szervezet van jelen: a berlini Gábor Dénes Társaság, a Belgiumi Magyar Tudósklub, a Londoni Magyar Tudósklub és a franciaországi Science Innovation France Hongrie (SIFraH). A Magyar-Izraeli Tudós Társaság 2014-ben a két ország közötti tudományos együttműködés elősegítése céljából jött létre.

7.4. Gyere haza, fiatal!

Az Országos Foglalkoztatási Közhasznú Nonprofit Kft. által 2015. január és 2016. május között megvalósított program azzal a céllal indult, hogy elősegítse az Egyesült Királyság – elsősorban London – munkaerőpiacán munkavállalóként jelen lévő felsőfokú végzettségű, illetve speciális vagy hiányszakmával rendelkező magyar állampolgárok hazai foglalkoztatását, támogassa Magyarországra történő hazatelepülésüket. Elsősorban azokat a magyar állampolgárokat igyekeztek megszólítani, akik gazdasági vagy szociális nehézségek miatt keresik boldogulásukat külföldön, ugyanakkor rendelkeznek olyan szakmai képzettséggel, tapasztalattal, amire alapozva Magyarországon is érvényesülhetnek. A program a munkaerőpiacon való elhelyezkedést segítő szolgáltatások mellett anyagi támogatást is nyújtott a programban részt vevőknek. Annak érdekében, hogy a célcsoport hazai foglalkoztatása megvalósulhasson, Magyarország területén működő vállalkozások csatlakoztak a programhoz, amelyek a célcsoport kompetenciáinak és végzettségének megfelelő állásajánlattal, egzisztenciateremtő támogatás nyújtásával ösztönözték a leendő munkavállalót a hazatérésre. 2016 májusáig a program honlapjára több mint 2000 álláshirdetés került fel. A program eredményeképpen száz fiatal költözött haza és kötött itthon munkaszerződést.

8. Kitörési pontok

A fenti fejezetekben bemutatott intézkedések mellett több olyan területet azonosítottunk, amelyeken szükséges az előrelépés a diaszpóra kapcsán megfogalmazott célok még teljesebb érvényesüléséhez, és amelyek kapcsán a nemzetközi példák iránymutatóak lehetnek. A lehetséges fejlesztési irányok közé soroltuk egy Magyar Emigrációs és Diaszpóra Központ létrehozását, a diaszpórában működő oktatás fejlesztését, az anyaország és a diaszpórák közötti gazdasági kapcsolatainak erősítését, valamint a diaszpóradiplomácia erőteljesebb felhasználását.

8.1. Magyar Emigrációs és Diaszpóra Központ

Számos, a diaszpóra emlékeit gyűjtő program működik Magyarországon, ám még nem jött létre olyan központ, amely egy helyen megismerhetővé tenné azt a tudást, amely Magyarországon összegyűlt a diaszpóráról. Az elmúlt bő évtizedben több ország hozott létre a be- vagy a kivándorlás történetét bemutató múzeumot, tudományos intézményt. Ezen központok bemutatják a diaszpóra történetét és helyzetét a nagyközönségnek, és megfelelő keretet biztosítanak a diaszpórát érintő kutatásoknak is. A Magyarországon létrehozandó Magyar Emigrációs és Diaszpóra Központ is három fő funkció – tudásbázis, bemutatótér, nemzetközi kapcsolatépítés – köré épülne.

A Központ elsődleges feladata a diaszpórát érintő korábbi kutatások eredményeinek feldolgozása, újabb kutatások kezdeményezése, a magyar művelődés- és tudománytörténet szempontjából fontos diaszpóragyűjtemények adatbázisban való feldolgozása kutatási célokra, a kormányzati programok (Kőrösi Csoma Program, Petőfi Program, Mikes Program, Julianus Program, Nemzeti Regiszter) eredményeinek szintetizálása, illetve a személyes élettörténetek kutathatóságának megteremtése a nemzetközi adatbázisokhoz való kapcsolódással.

Hasonlóan fontos feladat a diaszpóra történetének, sikereinek bemutatása egy kiállításon. A 2014 óta sikerrel működő Magyarország Háza *Mi, magyarok* interaktív tárlata megfelelő példát és keretet adhat a kiállításnak. A diaszpóra-kivándorlási hullámokat, a magyar élet megszervezését, az egyéni életutakat és magyar sikereket bemutató kiállítás koncepciójának kidolgozása már megkezdődött.

Magyarország – a magyar nemzet sajátos helyzete miatt – gyakran küzd azzal a problémával, hogy nemzetpolitikáját nehezen tudja megértetni és elfogadtatni a nemzetközi közvéleménnyel. Ugyanakkor a diaszpóra kérdésköre szinte minden ország számára ismert és érthető szakpolitikai kérdés. Számos olyan országban, amely elismert szereplő a diaszpórapolitika alakításában (Németország, Lengyelország, Izrael, Örményország, Ausztrália, USA, Írország) bevett gyakorlat, hogy kiállításon mutatják be a diaszpóra hozzájárulását a nemzet fejlődéséhez. A Magyar Emigrációs és Diaszpóra Központ létrehozásának egyik legfontosabb hozadéka, hogy egy olyan intézménnyel tudunk kapcsolódni a nemzetközi diaszpóradiskurzushoz, amely segít abban, hogy a magyar nemzetpolitika világszerte elismertté váljon.

8.2. Oktatásfejlesztés

A diaszpórában kialakulása óta jelen van a magyar anyanyelv ápolása, tanulása iránti igény, amely az utóbbi időben folyamatos növekszik. A hétfélig magyar iskolák jelentik a legfontosabb bázist a magyar

8. KITÖRÉSI PONTOK

nyelv oktatása területén, így az oktatásfejlesztésnek a diaszpórában szükségképpen a hétvégi magyar iskolák rendszerének fejlesztésén kell alapulnia. Alapvetően két lehetséges fejlesztési irány képzelhető el.

Az egyik irányt a hétvégi magyar iskoláknak a magyar oktatási térbe való integrálása jelenti. Első lépésként ki kell dolgozni az oktatási egységek magyar rendszerbe való beillesztésének módját. Ennek feltétele a magyar nyelven oktató pedagógusok magyarországi akkreditációja, amelyhez egy minőségbiztosítási rendszer felállítására van szükség. A program részeként a teljes magyar diaszpórára vonatkozó akkreditált oktatási terv kidolgozását is szükséges: a helyi sajátosságok figyelembe vételével készülne egy egységes tananyag, amely minden Kárpát-medencén kívül működő magyar iskola képzésének alapját jelentheti, s amely részben vagy teljes egészben online is elérhetővé válna az oktatók számára. Az oktatási programnak emellett ki kell térnie a magyar oktatás legfontosabb feltételeinek megteremtésére. Megkerülhetetlen kérdés az oktatási helyszínnek és az oktatók finanszírozása. Az így kialakítandó oktatási modell egy egységes értékelési rendszert feltételez, amely biztosítja a hétvégi iskolákban folyó munka és az elvégzésével járó érdemjegyek hazai elismerését. Ennek köszönhetően a hétvégi iskolák diákjai – sőt pedagógusai is – esetleges hazatérésük után be-, illetve vissza tudnának illeszkedni a magyarországi tanrendbe. A rendszer kidolgozása és folyamatos korrekciója érdekében indokolt egy munkacsoport felállítása, amely a különböző tárcák közötti együttműködés segítségével választ tudna adni a diaszpóra magyarsága részéről felmerült, oktatásra vonatkozó kérdésekre.

Egy másik fejlesztési irány a hétvégi iskoláknak a befogadó országok oktatási rendszerébe történő integrációja. Ennek része a magyar nyelvű oktatási intézmények tevékenységének, illetve a magyar nyelv érettségi tárgyként való elismerése, amelyet több állam is biztosít nemzeti kisebbségei, így a magyarok számára is. A Magyar Kormány feladata ebben a folyamatban a diaszpórában működő magyar oktatás adott államban történő elismerésének kétoldalú tárgyalásokon való képviselése, illetve a befogadó országok által nyújtott lehetőségek kihasználása érdekében partneri szerep vállalása. Utóbbira kiváló példa a hétvégi iskolák tárgyalásánál említett konzuli modell. A Bajor Szabadállam 2009-ben hozta létre a „konzuli anyanyelvi oktatás” (konsularischer muttersprachlicher Unterricht) elvi támogatási rendszert, amelynek értelmében az illető nyelv anyaországának diplomáciai képviselőire és a társult szakintézetekre hárul az anyanyelvi oktatás megszervezésével és lebonyolításával járó felelősség. Magyarország müncheni Főkonzulátusa 2014-ben a Bajorországi Magyar Iskola, Magyarország stuttgarti Főkonzulátusa pedig 2016-ban a Baden-Württembergi Konzuli Magyar Iskola létrehozásával csatlakozott a modellhez. A szakmai-szervezési feladatokat a Müncheni Magyar Intézet (MMI) látja el. Az MMI irányításával és koordinálásával a magyar iskolacsoportok pedagógusai végzik a magyar mint idegen és mint származási nyelv oktatásának szervezését és a tantervek, tanmenetek összeállítását. A modell egyik legfontosabb hozadéka, hogy a hétvégi iskolákban magyarul tanuló gyermekek bajor iskolai bizonyítványában – a kötelező tárgyakon kívüli teljesítményként – feltüntethető, hogy magyar oktatásban vettek részt. A szakközépiskolákban és gimnáziumokban tanuló diákok esetében a magyar tanúsítványt mellékelni lehet a bajor iskolai bizonyítványhoz. Amennyiben az illető diák bajor bizonyítványát valamilyen hivatalos ügyben előterjeszti és ahhoz a magyar tanúsítványt csatolja, akkor az egyenrangú okmányának minősül.

8.3. Gazdasági kapcsolatok

A világ különböző országai által alkalmazott gyakorlatok vizsgálata alapján kijelenthető, hogy Magyarország nagyon sok tekintetben élen jár a diaszpórapolitika terén. A magyar nemzetpolitika 2010-es megújulását követően számos olyan programot és kezdeményezést indított el és működtet a magyar kormányzat, amelyekhez hasonlókat nem találunk a nemzetközi gyakorlatban. Ilyen a Kőrösi Csoma

Sándor vagy a Mikes Kelemen Program, amelyek sok szempontból egyedülálló. Bizonyos területeken azonban vannak még kihasználható lehetőségek, amelyekre a nemzetközi szakirodalom és a területen jelenleg uralkodó trendek is javaslatot tesznek. Ilyen terület a diaszpórával való gazdasági együttműködés.

Az anyaország és a diaszpóra közötti gazdasági kapcsolatok egyik legfontosabb mérőszámaként tartják számon a diaszpórából érkező hazautalásokat. A Világbank adatai szerint (World Bank – Migration and Remittances Factbook 2016) Magyarország e téren nem áll rosszul, a 2015-ben érkezett, hivatalosan regisztrált hazautalások száma alapján ugyanis benne van a világ első 30 országában. A Magyarországra érkező hazautalások összege 2015-ben meghaladta a 4,5 milliárd amerikai dollárt, ezzel hazánk a 29. helyet foglalja el a legnagyobb mennyiségű hazautalásban részesülő államok sorában.

A gazdasági együttműködés területén fontos kitörési pont lehetne egy, a koreai World Korean Business Convention vagy a litvániai Annual World Lithuanian Economic Forum mintájára létrehozott magas szintű üzleti fórum, amely az anyaország és a diaszpóra meghatározó gazdasági szereplőit hívná össze. A Magyar Diaszpóra Tanácshoz hasonlóan a szereplőknek évente nyílna alkalma kifejezetten gazdasági jellegű egyeztetésre és a lehetséges gazdasági együttműködési területek feltérképezésére. Az üzleti fórum résztvevőinek köre kiterjedhetne úgy az anyaországi kormányzati és üzleti szférára, mint a diaszpóraszervezetekre, NGO-kra és több más érintett szereplőre. Ennek első lépése lehetne a diaszpórában élő sikeres magyar vagy magyar származású üzletemberek, vállalkozók azonosítása szerte a világon és róluk szóló átfogó kataszter készítése.

Szintén jó példaként szolgálhat a ConnectIreland program, amelynek gyakorlatát átvéve a magyar diaszpóra befolyásos gazdasági szereplői – meghatározott együttműködési feltételek mentén – kapcsolataik, tapasztalataik és piaci ismereteik révén segíthetnének olyan külföldi vállalatok felderítésében, azonosításában, amelyek Közép-Európában szeretnének terjeszkedni. Ezzel hozzájárulhatnának a külföldi befektetők Magyarországra való vonzásához. Biztató és megfontolandó jel, hogy Írországból annak a gyakorlatnak köszönhetően eddig több mint 2000 új munkahelyet jött létre.

A gazdasági együttműködés terén Magyarország Románia Diaszpóra Start-Up programjából is méríthet ötleteket. E kezdeményezést követve anyaországi anyagi támogatásban részesülhetnek azok a diaszpórábeli magyarok, akik Magyarországon indítanak vállalkozást.

Példaként szolgálhat az Invest Lithuania és az Enterprise Lithuania Program is. E programok módszereit követve hasznos lenne tanácsadást és konzultációt szervezni azon diaszpórában élő magyarok számára, akik érdekeltek magyarországi befektetésekben, esetleg vállalkozást terveznek indítani itthon a közeljövőben. E csoport számára külön honlap szolgálhatna átfogó információval a magyarországi munkaerő-piaci viszonyokról, lehetséges adókedvezményeikről, szükség esetén pedig segítséget nyújthatna a tervezett vállalkozás elindításával kapcsolatban.

8.4. Diaszpóradiplomácia

Napjainkban a diaszpórák és az anyaországok egymás közötti kapcsolata, a diaszpórák közösségekkel való együttműködés lehetőségei kiszélesedtek, megítélésük jelentős változáson ment keresztül. Olyan folyamat vette kezdetét, amelynek során nemzetközi szinten is egyre nagyobb figyelmet fordítanak a diaszpóradiplomáciára és egyre több ország használja diaszpóráját nemzetközi kapcsolatainak építésére. A diaszpórában rejlő lehetőségek felismerése révén a kormányok, a kormányközi és a civil szervezetek

8. KITÖRÉSI PONTOK

olyan új utak keresésébe kezdtek, amelyek az anyaország és a diaszpóra közötti kapcsolat kölcsönösen kedvezőbb kialakításához vezet. A diaszpóradiplomácia mint tevékenység a nyilvános diplomácia (public diplomacy) egyik területeként értendő. A nyilvános diplomácia magába foglalja a nemzetközi kapcsolatoknak a tradicionális diplomácián túlmutató dimenzióit: más országok véleményének befolyásolását, saját prioritások felé mozdítását. A diaszpóradiplomáciát illetően kétfajta csoportosítást használ a szakirodalom. Az egyik kategorizálás a kapcsolatokban részt vevők száma szerint bilaterális és multilaterális diaszpóradiplomáciát különböztet meg, míg a másik irányultsága szerint különíti el a diaszpóradiplomáciát gazdasági, politikai és kulturális jellegűre.

A nemzetközi tapasztalatok szerint a diaszpóradiplomácia akkor hatékony, ha a diaszpóra az adott célországban rendelkezik megfelelő gazdasági, politikai vagy kulturális befolyással. A diaszpóra gazdasági befolyással rendelkező tagjai nem feltétlenül az anyaországba irányuló beruházások növelésében játszhatnak fontos szerepet, inkább kapcsolataik, tapasztalataik és piaci kapcsolataik révén elősegíthetik az anyaország adott célország piacára való bejutását. A politikai diplomácia esetén elsődleges cél az anyaország politikai érdekeinek képviselete és védelme a befogadó országban. A diaszpóradiplomácia ugyanakkor bizonyos politikai kockázatokat is magában rejt, diplomáciai nehézségeket is okozhat a célországban. Ezért célszerű az üzleti kapcsolatok mellett a kulturális kapcsolatok fejlesztésére is nagy hangsúlyt fektetni. A kulturális befolyással rendelkező, elsősorban a célországban elismert művészek, írók, előadóművészek fontos szerepet tölthetnek be az anyaországi kultúra közvetítésében.

A diaszpóradiplomáciát komolyan, stratégiai szinten kezelő országok megfelelő hangsúlyt fektetnek erre a területre az intézményi rendszerük kialakítása során. Az egyik megoldás, hogy az adott országban magas rangú szakember végzi a diaszpóradiplomácia szervezését és mozgósítását. A diaszpóraalapú lobbicsoportok létrehozása is nagymértékben hozzájárulhat az egyes országok nemzetközi megítélésének javításához. A diaszpóra tagjai által létrehozott alapítványok, kutatóintézetek főként a politikai és gazdasági területen erősíthetik az anyaország érdekeit.

Magyarországon is történtek már lépések a magyar diaszpóra kapcsolatrendszerének feltárására, amely a diaszpóradiplomácia egyik fontos kiindulási alapja. A Maven Seven Hálózatkutató Zrt. kutatói 2013-ban a hálózat kutatás módszerét felhasználva rajzolták meg a Massachusetts államban élő magyarok kapcsolatrendszerét. A kutatás eredményeképpen a massachusettsi magyarok által használt online közösségi tereket, valamint a közösség tudományos és üzleti kapcsolathálóját is sikerült feltérképezniük. A módszernek a teljes diaszpórárt érintő felhasználása segítséget nyújthat azoknak a szereplőknek az azonosításában, akiknek a diaszpóradiplomáciában kulcsszerepük lehet.

Több civil szervezet tűzte ki célul a magyar érdekek képviseletét a diaszpórában élő véleményformálók segítségével. Ilyen a Magyarország Barátai Alapítvány, amely tagjainak segítségével Magyarországról és a magyarokról a világban kialakult képet kívánja teljesebbé tenni. A Magyarország Barátai Közösségnek jelenleg mintegy 340 tagja van a világ több mint 30 országában: olyan külföldön élő magyar származású vagy Magyarországgal szimpatizáló személyek, sikeres emberek, akik saját hazájukban, közösségükben véleményformálónak számítanak. Hasonló tevékenységet végez a Hungary Initiatives Foundation, amely arra törekszik, hogy emelje a magyar kultúra, művészet és tudomány megbecsültségét az Amerikai Egyesült Államokban elért magyar eredmények népszerűsítésével.

Összegzés

A magyar diaszpórapolitika az elmúlt években ugrásszerű fejlődésen ment keresztül. Mind a diaszpóra azonosítása, megismerése, mind a kölcsönös bizalom megteremtése, a diaszpóra megszólítása és megtartása, mind pedig a diaszpóra érdekeltté tétele, aktivizálása tekintetében nagy előrelépést tettünk, egyes esetekben modellértékű programokat alkottunk. Az eredmények ismertetése során megmutatkozott, hogy igen széles körű kapcsolattartási intézményrendszert, valamint igen kiterjedt programcsaládot alkotott a magyar állam. Egyértelmű, hogy van még olyan terület a diaszpóra szakpolitika területén, amelyben előrelépési lehetőség rejlik. Az értékelés alapján levonható a következtetés, hogy intenzív és magas színvonalú diaszpórapolitika alakult ki az utóbbi néhány évben, azonban a gazdasági együttműködések és a diplomácia terén még számos lehetőség áll rendelkezésünkre, amelyek kiaknázása fontos jövőbeni feladat. Emellett a magyar diaszpórapolitika a jövőben is folyamatosan figyelemmel követi a nemzetközi példákat és trendeket, figyeli a jó gyakorlatokat, amelyeket igyekszik összhangba hozni a magyar sajátosságokkal egy korszerű és átfogó diaszpórapolitika működtetéséhez.

A kiadásért felelős: Potápi Árpád János államtitkár